

სიორაპი მოლდოვის წინააღმდეგ

CASE OF CIORAP v. MOLDOVA

მეოთხე სექცია

სიორაპი მოლდოვის წინააღმდეგ

(განაცხადი №12066/02)

გადაწყვეტილება

სტრასბურგი

2007 წლის 19 ივნისი

საბოლოო ვერსია

19/09/2007

გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად. ის შეიძლება დაექვემდებაროს რედაქციულ გადასინჯვას.

საქმეზე სიორაპი მოლდოვის წინააღმდეგ,

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს (მეოთხე სექცია) პალატამ
შემდეგი შემადგენლობით:

სერ ნიკოლას ბრაცა, თავმჯდომარე,
ბატონი ჯ. კასადევალი,
ბატონი გ. ბონელო,
ბატონი კ. ტრიაი,
ბატონი ს. პავლოვში,
ბატონი ლ. გარლიცკი,
ქალბატონი ლ. მიჯოვიჩი, მოსამართლეები,
და ქალბატონი ფ. არაცი, სექციის რეგისტრატორის მოადგილე,

მოითათბირა დახურულ კარს მიღმა 2007 წლის 29 მაისს,
გამოიტანა და ამავე დღეს დაამტკიცა შემდეგი გადაწყვეტილება:

პროცედურა

1. საქმეს საფუძვლად დაედო განაცხადი №14437/05, რომელიც ბატონმა ტუდორ სიორაპმა (შემდგომში „განმცხადებელი“) სასამართლოში შეიტანა 2001 წლის 5 დეკემბერს, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის (შემდგომში „კონვენცია“) 34-ე მუხლის შესაბამისად.

2. განმცხადებლის, რომელსაც სასამართლოში წარმომადგენლობისთვის სამართლებრივი დახმარება მიენიჭა¹, ინტერესებს იცავდა ბატონი ვ. იორდაჩი, ჩისინაუში დაფუძნებული არასამთავრობო ორგანიზაციის „ადვოკატები ადამიანის უფლებებისთვის“ წარმომადგენელი. მოლდოვის მთავრობის (შემდგომში „მთავრობა“) პოზიციას იცავდა სახელმწიფოს წარმომადგენელი ბატონი ვ. პარლოგი.

3. განმცხადებელმა იჩივლა შემდეგ მუხლებთან დაკავშირებით: კონვენციის მე-3 მუხლი (არაადამიანური საპატიმრო პირობები და იძულებით კვება), მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტი (სასამართლოსადმი მიმართვა იძულებით კვებასთან დაკავშირებით), მე-8 მუხლი (კორესპონდენციის ცენზურა და ოჯახის წევრებთან განცალკევებულად შეხვედრის უფლება) და მე-10 მუხლი (წინასწარი პატიმრობის ცენტრის შიდა რეგულაციების ხელმისაწვდომობა).

4. განაცხადი დაენერა სასამართლოს მეოთხე სექციას (სასამართლოს რეგლამენტის 52-ე წესის 1-ლი პუნქტი). 2005 წლის 11 ოქტომბერს ამ სექციის პალატამ განაცხადი ნაწილობრივ დაუშვებლად ცნო და გადაწყვიტა, განაცხადის დარჩენილ ნაწილზე მთავრობასთან კომუნიკაცია დაენყო. კონვენციის 29-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, პალატამ დაადგინა, რომ განაცხადის დასაშვებობასა და არსებით მხარეებზე ერთდროულად ემსჯელა.

ფაქტები

1. საქმის ბარემოვებები

5. განმცხადებელი დაიბადა 1965 წელს და ცხოვრობს ჩისინაუში.

6. მხარეების წარმოდგენილი საქმის ფაქტობრივი გარემოებები ასე შეიძლება შეჯამდეს.

7. განმცხადებელი მუშაობდა არასამთავრობო ორგანიზაციაში „სოციალური ამნისტია“, რომელიც სამართლებრივ დახმარებას უწევდა თავისუფლებადკვეთილ ადამიანებს. განმცხადებლის თანახმად, იგი დევნის ობიექტი გახდა მისი საქმიანობის გამო. ორ ეპიზოდში მას ბრალი დაედო რამდენიმე სერიოზულ თაღლითობაში. განმცხადებელი მეორე ჯგუფის ინვალიდია და დასმული აქვს „მოზაიკური შიზოფრენიის“ დიაგნოზი.

¹ სასამართლოს რეგლამენტის 108-ე წესი

1. პატიმრობის პირობები

8. განმცხადებელი დააკავეს 2000 წლის 23 ოქტომბერს. 2000 წლის 6 ნოემბერს იგი გადაიყვანეს იუსტიციის სამინისტროს ჩისინაუს წინასწარი პატიმრობის ცენტრში (ასევე ცნობილია როგორც №3 საპატიმრო დაწესებულება, რომელსაც მოგვიანებით დაერქვა №13 საპატიმრო დაწესებულება). მან დროის რაღაც პერიოდი პრუცულის სამკურნალო დაწესებულებაში გაატარა. რამდენიმე დანაშაულისთვის მას უკვე მისჯილი აქვს პატიმრობა, თუმცა, სხვა ბრალდებებთან მიმართებაში, კვლავ სასამართლო გადაწყვეტილების მოლოდინშია.

9. განმცხადებლის თანახმად, იგი არაადამიანურ საპატიმრო პირობებში იმყოფებოდა. კერძოდ, საკნები გადატვირთული იყო (რაც ზოგჯერ იმას ნიშნავდა, რომ 2-3 ადამიანზე 2 მ² მოდიოდა). ამას ემატებოდა ის ფაქტი, რომ ისეთი ინფექციური დაავადების მქონე პატიმრები, როგორიცაა ტუბერკულოზი, მოთავსებულნი იყვნენ სხვა პატიმრებთან ერთად საკანში, განსაკუთრებით, შიმშილობის დროს; საკნებში იყვნენ მკენარები; ოთახი სათანადოდ არ ნიავედებოდა და არც დღის შუქი შედიოდა; ელემენტარული სანიტარული პირობები განცალკევების საშუალებას არ იძლეოდა; რადიოს მუდმივად მაღალ ხმაზე რთავდნენ დღის 7 საათიდან საღამოს 10 საათამდე; ამას ემატებოდა ძალიან მცირე რაოდენობის და უხარისხო საჭმელი. 2005 წლის 27 მაისამდე ელექტროენერგია და ცივი წყალი ხელმისაწვდომი იყო დღეში მხოლოდ რამდენიმე საათით. განმცხადებელმა მისი ერთი დღის რაციონი ასე აღწერა: 100 გ. ფაფა წყლით ორჯერ დღეში და ძირითადად წყლისგან დამზადებული სუპი სადილად, ამას გარდა, 400 გ. პური მთელი დღის განმავლობაში. საკნის გადატვირთულობასთან დაკავშირებით მისი საჩივრის განსამტკიცებლად, განმცხადებელმა მაგალითად მოიყვანა 2001 წლის 2 აგვისტოს მისი №11 საკანში გადაყვანა, რომელსაც იგი ინანილებდა 5 სხვა ადამიანთან, იმის მიუხედავად, რომ საკანში ორი რკინის საწოლი იდგა. განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ მას იატაკზე ეძინა საწოლების არასაკმარისი რაოდენობის გამო და საკანში მხოლოდ ელექტრო განათება ჰქონდათ დღეში 6 საათის განმავლობაში. მეორე მაგალითად განმცხადებელმა მოიყვანა მისი პატიმრობა №17ა საკანში, სადაც 12მ²-ში მოთავსებული იყო 10 ადამიანი.

10. განმცხადებელმა მოიხმო წამებისა და არაადამიანური ან ღირსების შელახველი მოპყრობის ან დასჯის აღკვეთის კომიტეტის (CPT) 2004 წლის ანგარიში (იხ. ქვემოთ პუნქტი 47) და იუსტიციის სამინისტროს ანგარიში №13 საპატიმრო დაწესებულებაში პატიმრობის პირობების შესახებ (იხ. ქვემოთ პუნქტი 43).

11. განმცხადებლის თანახმად, მან სხვადასხვა ორგანოში იჩივლა მის საპატიმრო პირობებთან დაკავშირებით. მთავრობა განმცხადებელს არ დაეთანხმა. განმცხადებელმა წარმოადგინა სასჯელაღსრულების დეპარტამენტისა და შინაგან საქმეთა სამინისტროს საზოგადოებრივი წესრიგის დეპარტამენტის პასუხები, რომლებიც, *inter alia*, განმცხადებლის პატიმრობის პირობებსაც ეხებოდა. ამას, გარდა, მან სასამართლოს წარუდგინა მთავრობისათვის და №3 საპატიმრო დაწესებულების ადმინისტრაციისათვის გაგზავნილი საჩივრების ასლები, რომლებშიც იგი ასევე ჩიოდა პატიმრობის პირობებთან დაკავშირებით. სასჯელაღსრულების დეპარტამენტმა 2003 წლის 29 დეკემბრით დათარიღებულ წერილში აღნიშნა, რომ №3 საპატიმრო დაწესებულება „პერიოდულად გადატვირთული“ იყო, რის გამოც იმატა პედიკულოზმა და კანის დაავადებებმა. ასევე

დადასტურდა მკბენარების არსებობაც, თუმცა, ამ საკითხზე დაკავებული პირებისგან საჩივარი არ შესულა. 2002-2003 წლებში საპატიმროში ჩატარდა სერიოზული დეზინფექცია.

12. 2002 წლის 17 თებერვლით დათარიღებულ წერილში ციხის ადმინისტრაციისადმი, განმცხადებელმა იჩივლა არასაკმარისი რაოდენობის საწოლების შესახებ 72-ე საკანში, რომელშიც იმ დროისათვის იმყოფებოდა; საკანში დაკავებულებს ხის თაროებზე ეძინათ. წერილში მან ხაზი გაუსვა იმ ფაქტს, რომ ფანჯრებზე დამაგრებული მეტალის ჟალუზების გამო, საკანში დღის შუქი და სუფთა ჰაერი არ აღწევდა. საკანში იდგა მძაფრი სუნი და იგრძნობოდა სინესტე, იყვნენ მკბენარები, რომლებიც მას დაძინების საშუალებას არ აძლევდნენ. 2002 წლის 26 მაისით დათარიღებულ წერილში განმცხადებელმა იჩივლა 10 დღით №7 საკანში გადაყვანასთან დაკავშირებით, სადაც იგი განცალკევებით მოათავსეს; საკანი იყო ძალიან ნესტიანი და მას ეშინოდა, რომ ტუბერკულოზით დაავადებოდა. ამას გარდა, მას სამი დღის განმავლობაში არ აჭმევდნენ და საკანში ვირთხები დარბოდნენ. საკანში არ იდგა ავეჯი, გარდა საწოლისა, რომელიც დღის განმავლობაში კედელზე აკეცილი უნდა ყოფილიყო და განმცხადებელი ბეტონის იატაკზე იჯდა. საკანს არ ჰქონდა ფანჯარა და მას ელექტროენერგია დღეში 5-6 საათით მიეწოდებოდა, დღის დანარჩენ პერიოდში ის სრულ სიბნელეში იჯდა. მან მოითხოვა ექიმთან ვიზიტი და სხვა საკანში გადაყვანა. როგორც ირკვევა, განმცხადებელმა ამ ორ საჩივარზე პასუხი არ მიიღო. მთავრობას ამაზე კომენტარი არ გაუკეთებია. თავის „შიმშილობის დღიურში“ განმცხადებელმა აღნიშნა მისი გადაყვანა №11 საკანში 2001 წლის 2 აგვისტოს, სადაც მის გარდა 5 ადამიანი იმყოფებოდა.

13. იუსტიციის სამინისტროს 2005 წლის 25 ნოემბრით დათარიღებული წერილის თანახმად, განმცხადებელი იმყოფებოდა №№2, 17a, 53, 70a, 84, 89 და 116 საკნებში და მათგან ყველა 8-12 მ² ფართობის იყო. წერილში არ დაუკონკრეტებიათ, რა რაოდენობის პატიმრებზე იყო გათვლილი ეს საკნები, ასევე არ უთითებდნენ დეტალებს, ამ საკნებში განმცხადებელთან ერთად მოთავსებულ პატიმართა რეალური რაოდენობის შესახებ. ერთადერთ გამონაკლისს წარმოადგენდა 10მ² მოცულობის საკანი №116, რომელშიც განმცხადებელი სტრასბურგის სასამართლოს მიმოხილვების შედგენის დროს იმყოფებოდა (2005 წლის 13 დეკემბერი) კიდევ ერთ ადამიანთან ერთად. იმავე №116 საკანში მოთავსებული მეორე პატიმრისთვის გაგზავნილ, 2005 წლის 30 ნოემბრით დათარიღებულ წერილში, გენერალურმა პროკურატურამ განაცხადა, რომ „ამ საკანში მოთავსებულ ყველა ადამიანს ჰქონდა საწოლი და თეთრეული“. მთავრობის მიერ სასამართლოსთვის მიწოდებულ ვიდეო ჩანაწერში ჩანდა ორი რკინის საწოლი, რომელთაგან ერთ-ერთი საპირფარეოსთან იდგა. მთავრობის თანახმად, ელექტროენერგია და ცივი წყალი საკნებს მუდმივად მიეწოდებოდა და თითოეულ საკანში დღის შუქი აღწევდა. განმცხადებელს ყოველ კვირაში ჰქონდა შხაპის მიღების უფლება. პატიმრებს საკნები შესაბამისი სამთავრობო რეგულაციების თანახმად მიეწოდებოდათ, ხორცისა და თევზის ჩათვლით, „როცა ამის შესაძლებლობა იყო“. პატიმრებს შეეძლოთ საჭმელი ადგილობრივ მაღაზიაში შეეძინათ, მათ გარედან ამანათების მიღების უფლებაც ჰქონდათ. ამას გარდა, განმცხადებელი რამდენჯერმე მოხვდა სხვადასხვა ექიმის ხელში, შიმშილობისა და თვითგვემის გამო და ციხის ჰოსპიტალში უკეთესი პირობებით სარგებლობდა.

2. იძულებით კვება

(a) განმცხადებლის იძულებით კვება

14. განმცხადებელმა 2001 წლის 1 აგვისტოს შიმშილობა დაიწყო, მისი და მისი ოჯახის უფლებათა საგარაუდო დარღვევის გამო. იმ მიზეზით, რომ მასთან ორი კვირის განმავლობაში პროკურორი არ მისულა, რათა მისი უფლებების საგარაუდო დარღვევაზე ემსჯელათ, 2001 წლის 14 აგვისტოს ბატონმა სიორაპმა მაჯები გადაიჭრა და ცეცხლი წაიკიდა. მას უმკურნალეს და შემდეგ კი რამდენჯერმე იძულებით აჭამეს. განმცხადებელმა სასამართლოს წარუდგინა მისი „შიმშილობის დღიური“, რომელშიც ჩანიშნული ჰქონდა იძულებით კვების თარიღები და ფორმა, მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობა იმ დროისათვის და გადაყვანები საკნიდან საკანში. განმცხადებელმა აღნიშნა, რომ იგი ითხოვდა საკვების ინტრავენური გადასხმის გზით მიწოდებას და არა მუცლის ზონდის გამოყენებით.

15. განმცხადებლის მიერ საჩივრის შეტანის შემდეგ, 2001 წლის 13 სექტემბერს, მორიგე ექიმმა მას პირველადი დიაგნოზი დაუსვა: „მარჯვენამხრივი საზარდულის თიაქარი?“ (*“hernie intermusculară inghinală din dreapta?”*). 2001 წლის 14 სექტემბერს ქირურგმა დასვა დიაგნოზი: „მუცლის წინა კედლის დამაკავშირებელი აბსცესი“ (*“absces de legătură a peretelui anterior?”*). განმცხადებელს დაენიშნა მკურნალობა, რაზეც მან უარი განაცხადა. განმცხადებლის მტკიცებით, მას შემდეგ რაც 2001 წლის 14 სექტემბერს მკურნალობაზე უარი თქვა, იგი რამდენიმე დღით ბნელ, ცივ და ნესტიან სამარტოო საკანში გადაიყვანეს, სადაც ავეჯი არ იდგა.

16. ციხის ფსიქიატრმა, რომელმაც განმცხადებელი 2001 წლის 14 აგვისტოს ინციდენტიდან რამდენიმე დღეში გასინჯა, სასამართლოში განაცხადა, რომ განმცხადებელი მშვენივრად აცნობიერებდა მისი ქცევის შედეგებს. ფსიქიატრმა განმცხადებლის ქცევა მისი უფლებების დარღვევისთვის პროტესტის მორიგ ღონისძიებად შეაფასა. ექიმმა დაამატა, რომ მასზე ხორციელდებოდა ზეწოლა, რათა ხელი მოეწერა დოკუმენტისთვის, რომლითაც განმცხადებელს ფსიქიურ ავადმყოფად გამოაცხადებდა, თუმცა, მან ამაზე უარი განაცხადა. 2003 წლის აგვისტო-სექტემბერში განმცხადებელმა ციხეში მკურნალობის კურსი გაიარა, მას შემდეგ, რაც მას, *inter alia*, მოზაიკური შიზოფრენია დაუდგინდა.

17. განმცხადებლის ადვოკატისთვის გაგზავნილ პასუხში, ციხის ადმინისტრაციამ დაადასტურა, რომ 2001 წლის 3 აგვისტოს ბატონმა სიორაპმა შიმშილობა დაიწყო და მას იმავე დღეს სამედიცინო შემოწმება ჩაუტარდა. 2001 წლის 15 აგვისტოს მან ვენები გადაიჭრა და ცეცხლი წაიკიდა; მას დაუყოვნებლივ ჩაუტარდა საჭირო მკურნალობა. 23 აგვისტოს ექიმმა მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობა შედარებით გაუმჯობესებულად ჩათვალა. 24 აგვისტოს კი ექიმმა დაადგინა, რომ განმცხადებლის ჯანმრთელობის მდგომარეობა უარესდებოდა და მისი იძულებით კვება ბრძანა. ჯამში მას შვიდჯერ აჭამეს იძულებით, მათ შორის, 2001 წლის 28 აგვისტოს და 3, 5, 6, 7 და 10 სექტემბერს. 2001 წლის 14 სექტემბერს იგი გადაიყვანეს ციხის საავადმყოფოში, სადაც მან 2001 წლის 4 ოქტომბერს შიმშილობა დაასრულა. იძულებით კვება განხორციელდა წინასწარი პატიმრობის შესახებ კანონის 33-ე მუხლის (იხ. ზემოთ პუნქტი 40) და სპეციალური ინსტრუქციის (იხ. ქვემოთ პუნქტი 41) თანახმად. ინსტრუქცია გამოქვეყ-

ნებული არ ყოფილა, მაგრამ, როგორც ჩანს, განმცხადებელმა მისი შინაარსი იცოდა, რადგან იგი თავის „შიმშილობის დღიურში“ მოიხსენია. არც ციხის რეგულაციები ყოფილა გამოქვეყნებული, მაგრამ იგი იძულებით კვების შესახებ არც ერთ დებულებას არ მოიცავდა. 2003 წლის 23 დეკემბერს ამ რეგულაციების ასლი, გამონაკლისის სახით, გადაეგზავნა განმცხადებელს.

18. მთავრობის მიერ მოწოდებული დოკუმენტების თანახმად, განმცხადებელი 2001 წლის 4 და 13 სექტემბერს ესკორტით მიიყვანეს სასამართლო მოსმენებზე. განმცხადებელმა „შიმშილობის დღიურში“ აღნიშნა, რომ 4 და 13 სექტემბერს იძულებით არ გამოუკვებავთ, რადგან სასამართლოში წაიყვანეს. სასამართლოს მოთხოვნის პასუხად, წარმოედგინა ყველა შესაბამისი სამედიცინო დოკუმენტი განმცხადებლის იძულებით კვებასთან დაკავშირებით, ჩატარებული სამედიცინო ანალიზების ყველა პასუხის ჩათვლით, მთავრობამ შემდეგი დოკუმენტაცია წარადგინა. განმცხადებლის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესასწავლად, 2001 წლის 11 სექტემბრის შემდეგ, რამდენიმე ტიპის სამედიცინო გამოკვლევა ჩატარდა, გაკეთდა სისხლის და შარდის ანალიზები, კარდიოგრამა და სხვა გამოკვლევები. მორიგე ექიმთან ვიზიტების სარეგისტრაციო ჟურნალის თანახმად, განმცხადებლის ჯანმრთელობა დამაკმაყოფილებელი იყო 2001 წლის 1-დან 21 აგვისტომდე პერიოდში. 2001 წლის 23 აგვისტოს, მორიგე ექიმმა განმცხადებლის ჯანმრთელობის მდგომარეობა შედარებით დამაკმაყოფილებლად ჩათვალა, თუმცა, მიიჩნია, რომ სისხლის საგამოძიებო მოქმედებებში მონაწილეობისთვის საკმარისად კარგად არ იყო, რადგან სისუსტეს და თავბრუსხვევას უჩიოდა. 2001 წლის 24 აგვისტოს მორიგე ექიმმა მას „იძულებით კვება დაუნიშნა, ინსტრუქციის თანახმად (800მლ. რძე, 50გრ. შაქარი)“. იგივე ხასიათის მიმართვები გაკეთდა 2001 წლის 28 აგვისტოს და 3, 5, 6, 7 და 10 სექტემბერს. აღნიშნულთაგან უმეტეს თარიღებში, მორიგე ექიმი თვლიდა, რომ განმცხადებლის ჯანმრთელობის მდგომარეობა „შედარებით დამაკმაყოფილებელი“ იყო, 2001 წლის 5 სექტემბერს კი - „დამაკმაყოფილებლად“ ჩათვალა. 5-7 სექტემბერს დანიშნული საკვების ბუნების შესახებ მითითება არ გაკეთებულა.

(ბ) სასამართლო სამართალწარმოება განმცხადებლის იძულებით კვებასთან დაკავშირებით

19. 2001 წლის ოქტომბერში განმცხადებელმა საჩივრით მიმართა სასამართლოს იძულებით კვებასთან და ამ პროცესით გამოწვეულ ტკივილსა და დამცირებასთან დაკავშირებით. განმცხადებელმა იძულებით კვების პროცესი ასე აღწერა: მას ყოველთვის ხელბორკილს ადებდნენ, მიუხედავად იმისა, რომ იძულებით კვებისთვის ფიზიკური წინააღმდეგობა არასოდეს გაუწევია, ის უბრალოდ უარს აცხადებდა საკვების მიღებაზე პროტესტის ნიშნად. ციხის თანამშრომლები მას აიძულებდნენ პირი გაეღო თმებში მოქაჩვით, ზურგის გაკავებით და ტერფებზე ფეხის დაჭერით, სანამ იგი ტკივილს ვეღარ უძლებდა და პირს ალებდა. შემდეგ გაღებულ პირს მეტალის პირის გამაფართოვებლით უფიქსირებდნენ. ენას პირის გარეთ მეტალის სამაგრებით (მაშებით) უმაგრებდნენ, რომელიც, განმცხადებლის მტკიცებით, თითოეული იძულებითი კვებისას მისი მეტყველების შეფერხებას იწვევდა და ენიდან სისხლი სდიოდა. შემდეგ პირში მყარ ზონდს უდებდნენ, რომელიც კუჭამდე ჩაჰყავდათ და ამ ზონდით თხევად საკვებს აწვდიდნენ; ზოგჯერ, კუჭში ამ გზით საკვების მოხვედრა მწვავე ტკივილს იწვევდა.

როცა პირიდან მეტალის სამაგრს იღებდნენ, მას სისხლი სდიოდა, ენას ველარ გრძნობდა და ვერ ლაპარაკობდა. მისი იძულებით კვებისთვის გამოყენებული იარაღები ერთჯერადი გამოყენების არ იყო და რბილი ზედაპირი არ ჰქონდა, რაც განმცხადებელს ტკივილისა და ინფექციისაგან დაიცავდა.

20. სასამართლოსთვის მოწმის, C.S.-ს მიერ მიცემული ჩვენების თანახმად (C.S. ციხის ექთნად მუშაობდა და პირადად ესწრებოდა განმცხადებლის იძულებით კვების პროცესს), განმცხადებელი ყოველთვის არ ეწინააღმდეგებოდა იძულებით კვების პროცესს და ასეთ შემთხვევებში ხელბორკილის დადების საჭიროება არ ჩნდებოდა, მაგრამ ეს იყო სავალდებულო პროცედურა, მისი აზრით, მტკივნეული, მაგრამ პატიმართა სიცოცხლის გადასარჩენად აუცილებელი. B.A.-მ, ზოგადი პროფილის ექიმმა, რომელიც პირადად აძლევდა განმცხადებელს იძულებით საკვებს, სასამართლოს წინაშე განაცხადა, რომ ხანდახან მისთვის მიცემული საკვები „ინსტრუქციას არ შეესაბამებოდა“.

21. V.B.-მ, იმავე წინასწარი დაკავების ცენტრში მოთავსებულმა პირმა, სადაც განმცხადებელი იმყოფებოდა, სასამართლოში განაცხადა, რომ მან განმცხადებელსა და სხვა დაკავებულებზე სისხლის კვალი შენიშნა, მას შემდეგ, რაც ისინი იძულებით გამოკვებეს. განმცხადებელმა მოითხოვა, რომ მისთვის მხოლოდ რძე მიეცათ ან ვიტამინები გადაესხათ ინტრავენური გზით. მან ასევე წარმოადგინა გადაწყვეტილებათა ასლები, რომელთა თანახმად, შიმშილობისას იგი 10 დღით სამართო საკანში უნდა მოეთავსებინათ; ეს გადაწყვეტილებები მიღებული იყო 1994 წლის 22 აპრილს და 15 ოქტომბერს, 1995 წლის 19 და 28 ივლისს, 21 აგვისტოს, 31 ოქტომბერს, 24 ნოემბერს და 4 ოქტომბერს. უკანასკნელ სანქციაში აღნიშნუბოდა, რომ განმცხადებელი „კატეგორიულად აგრძელებდა საკვების მიღებაზე უარის თქმას“.

22. 2001 წლის 4 ნოემბერს ცენტრუს საქალაქო სასამართლომ უარი განაცხადა საჩივრის განხილვაზე, რადგან იგი საპროცესო მოთხოვნებს არ აკმაყოფილებდა. 2002 წლის 18 თებერვალს სასამართლომ კვლავ უარი განაცხადა საჩივრის განხილვაზე, იმავე საფუძველით. 2002 წლის 25 აპრილს ჩისინაუს რეგიონულმა სასამართლომ საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება გააუქმა და საქმის ხელახლა განხილვა მოითხოვა, დაადგინა რა, რომ განმცხადებელი, ანუ დაკავებული, ყველა ფორმალობას ვერ დაიცავდა და მისი საჩივრის სპეციფიკური ბუნიებიდან გამომდინარე, საქმე არსებითად უნდა განხილულიყო.

23. 2002 წლის 7 ნოემბერს ცენტრუს საქალაქო სასამართლომ განმცხადებლის მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა, დაუსაბუთებლობის გამო. სასამართლომ ყურადღება იძულებით კვების კანონიერებაზე გაამახვილა და განმცხადებლის უარი ჭამაზე საპატიმრო წესების დარღვევად დააკვალიფიკირა. 2003 წლის 30 აპრილს ჩისინაუს რეგიონულმა სასამართლომ აღნიშნული გადაწყვეტილება ძალაში დატოვა.

24. 2003 წლის 19 აპრილს უზენაესმა სასამართლომ წინა გადაწყვეტილებები გააუქმა და საქმის ხელახლა განხილვა ბრძანა. სასამართლომ აღნიშნა, რომ ქვედა ინსტანციის სასამართლოებს ნათლად არ დაუდგენიათ, განმცხადებლის იძულებით კვების საფუძველი იყო თუ არა სამედიცინო აუცილებლობა.

25. 2003 წლის 9 ოქტომბერს წინასწარი პატიმრობის შესახებ კანონის 33-ე მუხლში (რომელიც შიმშილობის დროს დაკავებულთა იძულებით კვებას ითვალისწინებდა) ცვლილებები შევიდა და დაკავებულთა იძულებით კვება აიკრძალა.

26. 2005 წლის 15 თებერვალს ცენტრუს საქალაქო სასამართლომ განმცხა-

დებლის მოთხოვნა, დაუსაბუთებლობის გამო, არ დააკმაყოფილა. სასამართლომ დაადგინა, რომ იმ დროისთვის მოქმედი კანონი, რომელიც მომხმარებელ პატიმრების იძულებით კვებას ითვალისწინებდა, ადამიანის უფლებათა ეროვნულ და საერთაშორისო სტანდარტებს არ ეწინააღმდეგებოდა, რადგან იგი ამ ადამიანთა სიცოცხლის დაცვას ისახავდა მიზნად. განმცხადებლის იძულებით კვება განპირობებული იყო სამედიცინო აუცილებლობით, როგორც ეს დაადგინა სამედიცინო პერსონალმა, ხოლო ხელბორკილის დადება და სხვა შემზღუდავი ღონისძიებები საჭირო იყო მის დასაცავად ჯანმრთელობისა და სიცოცხლისთვის საშიში საფრთხისგან. სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლის მიერ იძულებით კვებისთვის წინააღმდეგობის გაწევის ფონზე, საჭირო გახდა მის მიმართ „სპეციალური საშუალებათა, მათ შორის, ხელბორკილების“ გამოყენება და ეს არაადამიანურ და ღირსების შემლახველ მოპყრობას არ უტოლდებოდა. სასამართლოს არ განუხილავს მოწმეთა C.S.-ს, B.A.-ს და V.B.-ს ჩვენებები (იხ. ზემოთ პუნქტები 20 და 21).

27. 2005 წლის 26 აპრილს ჩისინაუს სააპელაციო სასამართლომ აღნიშნული გადაწყვეტილება ძალაში დატოვა და ცენტრუს საქალაქო სასამართლოს მოტივაცია არსებითად გაიმეორა. სასამართლომ აღნიშნა, რომ ქვედა ინსტანციის სასამართლოების მიერ დაკითხულმა მოწმეებმა განმცხადებლის წამება უარყვეს და, შესაბამისად, მისი მოთხოვნის დამადასტურებელი მტკიცებულება არ არსებობდა.

28. განმცხადებელმა იჩივლა უზენაეს სასამართლოში. იგი, *inter alia*, დაეყრდნო იძულებით კვების შედეგად მისი ჯანმრთელობისთვის მიყენებულ ზიანს, კერძოდ, ჩატეხილ კბილსა და მუცლის ღრუს ინფექციას. მან ასევე აღნიშნა, რომ, როგორც მეორე ჯგუფის ინვალიდს, ბაჟის გადახდა არ შეეძლო. სასამართლომ განმცხადებლის აპელაციის განხილვაზე უარი განაცხადა, ბაჟის, 45 მოლდოვური ლეის (იმ დროის კურსით, 3 ევროს ეკვივალენტი) გადაუხდელობის გამო. განმცხადებელმა სასამართლოს მისთვის ბაჟის გადასახადის მოხსნა სთხოვა, რადგან მას შემოსავალი არ ჰქონდა და ამ თანხის გადახდას ვერ შეძლებდა. სასამართლომ მას 2005 წლის 13 ივნისს წერილობით გასცა პასუხი, რომელშიც ახსნა, რომ განმცხადებლის აპელაცია:

„არ შეესაბამებოდა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 436-ე და 437-ე მუხლების დებულებებს ... 438-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, როცა სააპელაციო საჩივარი 437-ე მუხლის დებულებებს არ შეესაბამებოდა, ან როცა სასამართლო ბაჟი არ იყო გადახდილი, სასამართლო მას 5 დღის ვადაში უკან აბრუნებდა, სასამართლოს თავმჯდომარის ან მისი მოადგილის ხელმოწერით. სწორედ ამ მიზეზების გამო გიბრუნებთ თქვენს სააპელაციო საჩივარს, რათა გამოასწოროთ ხარვეზები. ...“

3. სასამართლოს ხელმისაწვდომობა

29. უზენაესმა სასამართლომ ბაჟის გადაუხდელობის გამო არ განიხილა განმცხადებლის საკასაციო საჩივარი, რომელშიც იგი იძულებით კვებას ასაჩივრებდა (იხ. ზემოთ პუნქტი 28).

20. განმცხადებელმა 2003 წელს სასამართლო პროცესი მოიგო და კომპენსაციის სახით 1 800 MDL მიიღო. 2005 წლის გადაწყვეტილებით მას 5 000 MDL მიეკუთვნა. თუმცა, ეს გადაწყვეტილება გასაჩივრდა და განმცხადებელს 2005

წელს მინიჭებული კომპენსაციის ოდენობა არ მიუღია. ბატონმა სიორაპმა პატიმრობისას თავის ადვოკატს დახმარებისთვის 1 000 MDL გადაუხადა. მას ასევე კომპენსაცია გადაუხადეს საფრანგეთისა და დიდი ბრიტანეთის საფოსტო სამსახურებმა დაკარგული გზავნილისთვის (55 ევროს ოდენობით).

31. ეროვნული ორგანოებისთვის გაგზავნილ რამდენიმე წერილში ბატონი სიორაპი აცხადებდა, რომ სასამართლოების ბაჟი და სხვა დანახარჯები მისმა ნათესავებმა და მეგობრებმა გადაიხადეს. 2003 წლის 25 სექტემბრის წერილით მან ციხის ადმინისტრაციას სთხოვა, მიეღოთ კომპენსაცია საფოსტო სამსახურებისაგან და მისი ადვოკატისათვის გადაეგზავნათ.

32. განმცხადებელმა სასამართლოს მიმართა მოთხოვნით, რომ მას ეიძულებინა მთავრობა, ფინანსურად უზრუნველყოთ განმცხადებელი, რათა მას სხვადასხვა სასამართლო პროცესი წამოეწყო. 2004 წლის 18 ივნისს უზენაესმა სასამართლომ საჩივარი არ განიხილა, დაადგინა რა, რომ სასამართლო სამართალწარმოების დაწყებამდე საჭირო იყო დავის მოგვარების ექსტრასამართლებრივი პროცედურების გამოყენება.

4. მიმონერის ცენზურა

33. განმცხადებელმა დამატებით წარმოადგინა რამდენიმე წერილის ასლი, მათ შორის, პარლამენტიდან (მაგალითად, 2002 წლის 10 ოქტომბრის), იუსტიციის სამინისტროდან (2001 წლის 11 ოქტომბრის), საკონსტიტუციო სასამართლოდან (2002 წლის 18 სექტემბრის), ომბუდსმენისგან (2001 წლის 23 აგვისტოს), ფსიქიატრიული საავადმყოფოდან (2002 წლის 16 აპრილის), ასევე სამართალდამცავი ორგანოებიდან, როგორიცაა, პროკურატურა (2002 წლის 11 ივლისის) და არასამთავრობო ორგანოზაციებიდან „საერთაშორისო ამნისტია“ (Amnesty International) (2003 წლის 28 ივლისის) და „ადვოკატები ადამიანის უფლებებისთვის“ (2003 წლის 10 თებერვლის). ამ წერილთაგან უმრავლესობას დარტყმული ჰქონდა ციხის ბეჭედი, რომელზეც ეწერა შესვლის ნომერი და თარიღი. ზოგიერთზე გაცემულია ხელნაწერი ინსტრუქცია: „ხელზე გადაეცეს განმცხადებელს“ და/ან მითითებულია მისი სახელი და საკნის ნომერი (საკნების №№11, 13, 15, 20 და 72 ჩათვლით). სხვა წერილებს ბეჭედი მხოლოდ კონვერტზე აქვთ დარტყმული. ზოგიერთი წერილი როგორც ციხის ადმინისტრაციას, ასევე განმცხადებელს ეგზავნებოდათ, მაგრამ ზემოთ ნახსენები წერილების ადრესატი ექსკლუზიურად მხოლოდ ბატონი სიორაპი იყო.

5. განმცხადებლის ნათესავებთან შეხვედრები

34. განმცხადებლის მტკიცებით, გარდა ოჯახის წევრების პირველი ვიზიტისა დაკავების საწყის ეტაპზე, მას ახლობლებთან კომუნიკაცია მხოლოდ მინის მიღმა შეეძლო, შიდა ტელეფონის გამოყენებით. ასეთი ვიზიტები დასაშვები იყო მხოლოდ თვეში ორი საათით და პრივატულობის დაცვის გარეშე, რადგან ხუთი ამგვარი კაბინა ერთმანეთის მიჯრით მდებარეობდა. გამორიცხული იყო რაიმე სახის ფიზიკური კონტაქტი. მისჯილ პატიმრებს გაცილებით მეტი დროით შეეძლოთ ახლობლების ნახვა, თან ამისთვის ცალკე გამოყოფილ შეხვედრების ოთახში, მინის გარეშე. განმცხადებელი ასეთი პრივილეგიით არ სარგებლობდა, რადგან მიუხედავად იმისა, რომ მსჯავრდებული იყო რიგი დანაშაულებისთვის,

სხვა ბრალდებების მიმართ კვლავ წინასწარ პატიმრობაში იმყოფებოდა. მან დამატებით აღნიშნა, რომ ოჯახის წევრებთან შეხვედრაზე დიდი ხნის განმავლობაში (ერთ წლამდე) ეუბნებოდნენ უარს.

35. განმცხადებელმა შეხვედრებისთვის უკეთესი პირობები მოითხოვა. 2003 წლის 21 აგვისტოს მან მეგობარ გოგონასა და დასთან უფრო მეტი ხნით შეხვედრის უფლება ითხოვა (იხ. წინა პუნქტი) და მიუთითა, რომ მის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენი ძალაში 2003 წლის 28 მაისს შევიდა. მას მოთხოვნაზე უარი ეთქვა „წინასწარი პატიმრობის ცენტრის წესდების თანახმად“.

36. განმცხადებელმა წინასწარი პატიმრობის ცენტრის ადმინისტრაციას სასამართლოში უჩივლა; იგი ითხოვდა შეხვედრების პირობების გაუმჯობესებას, კერძოდ კი იმას, რომ მსახველები ცალკე, შეხვედრების ოთახში ენახა, მეტი ხნით და მინის გამყოფის გარეშე. ადმინისტრაციის მტკიცებით, ასეთი შეხვედრები ციხის წესებით იკრძალებოდა, რაც მიზნად ისახავდა წინასწარი პატიმრობის ცენტრში უსაფრთხოებისა და წესრიგის დაცვას. 2003 წლის 25 დეკემბერს სააპელაციო სასამართლომ განმცხადებლის მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა.

37. გასაჩივრებისას, განმცხადებელმა მოთხოვნებს რეგულარული ვიზიტების მომატების მოთხოვნაც დაამატა და იქვე მიუთითა, რომ იგი, როგორც მსჯავრდებული, ასევე სასჯელის მოლოდინში იყო. მან ხაზი გაუსვა იმ ფაქტს, რომ დიდი დროის განმავლობაში მას ნათესავებთან ფიზიკური კონტაქტი არ ჰქონია და აღწერა, როგორ ენატრებოდა მათთან ასეთი კონტაქტი, იმის გათვალისწინებით, რომ მათ ტელეფონით ვერ შეეხებოდა. განმცხადებელი დაჟინებით ამტკიცებდა, რომ მან რამდენჯერმე მოიპოვა თანხმობა მის საქმეზე მომუშავე მოსამართლისგან, შეხვედროდა ნათესავებს, თუმცა, ციხის ადმინისტრაციამ ასეთი შეხვედრების უფლება მხოლოდ მინიან კაბინებში მისცა. მან ასევე ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ზოგჯერ მინიან კაბინაში ტელეფონი არ მუშაობდა და ყვირილი უწევდათ, რომ ერთმანეთის ნათქვამი გაეგოთ; ეს სერიოზულ დაბრკოლებას ქმნიდა, რადგან ოთხ სხვა ოჯახს გვერდითა კაბინებიდან იმავეს გაკეთება უწევდათ. განმცხადებელმა კონვენციის მე-8 მუხლი მოიხმო.

38. უზენაესმა სასამართლომ, 2004 წლის 21 აპრილის საბოლოო გადაწყვეტილებით, უარი უთხრა განმცხადებელს მეტ რეგულარულ ვიზიტზე, რადგან ეს მოთხოვნა პირველი ინსტანციის სასამართლოში დაყენებული არ ყოფილა. მან ასევე არ დააკმაყოფილა სხვა მოთხოვნები შეხვედრის პირობების გაუმჯობესებასთან დაკავშირებით და მინის გამყოფის გამამართლებელ მოტივად დაკავებულითა უსაფრთხოების დაცვა დაასახელა.

B. შესაბამისი არაკონვენციური მასალები

1. შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობა და პრაქტიკა

39. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის შესაბამისი დებულებების თანახმად: მუხლი 85: სასამართლო ბაჟის მოხსნა

(1) სამოქალაქო სამართალწარმოების დროს ბაჟის გადასახადისგან თავისუფლებიან შემდეგი პირები:

(ა) მოსარჩელები

...

- სხეულის დაზიანების ან ჯანმრთელობის სხვაგვარი დაზიანების ან გარ-

- დაცვალების შედეგად მიყენებული ზიანის კომპენსაციასთან დაკავშირებით;
- დანაშაულის შედეგად წარმოშობილი ზიანის კომპენსაციასთან დაკავშირებით;

(4) მოსამართლემ (სასამართლომ) პირი, მისი ფინანსური მდგომარეობის გათვალისწინებით, შეიძლება სრულად ან ნაწილობრივ გაათავისუფლოს ბაჟის გადასახადის გადახდისგან.

მუხლი 437: სასამართლოსადმი მიმართული განაცხადის შინაარსი

...

(2) განაცხადს თან უნდა დაერთოს ბაჟის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი; ამ შემთხვევაში არ გამოიყენება 85(4)-ე და 86-ე მუხლების დებულებები.“

40. წინასწარი პატიმრობის შესახებ 1997 წლის 27 ივნისის კანონის (ძალა-დაკარგულად გამოცხადდა 2003 წლის 9 ოქტომბერს) შესაბამისი დებულებების თანხმად:

„მუხლი 18: კორესპონდენცია - საჩივრების შეტანა, მოთხოვნები და წერილების გაგზავნა

...(2) წინასწარ პატიმრობაში მყოფი პირების მიერ გაგზავნილი საჩივრები, მოთხოვნები და წერილები ექვემდებარება ცენზურას ციხის ადმინისტრაციის მხრიდან. საჩივრები, მოთხოვნები და წერილები, რომელთა ადრესატიც საზოგადოებრივი პროკურორია, არანაირ კონტროლს არ ექვემდებარება და ადრესატს უნდა ჩაბარდეს ადმინისტრაციისთვის გადაცემიდან ოცდამეათი საათის განმავლობაში.

მუხლი 19: შეხვედრაზე ნებართვის გაცემა

(1) წინასწარი პატიმრობის ცენტრის შესაბამისი უწყება დაკავებულიებს ნათესავებსა ან სხვა პირებთან შეხვედრის უფლებას აძლევს მის საქმეზე მომუშავე პირის ან ორგანოს წერილობითი თანხმობის შემთხვევაში. როგორც წესი, თვეში ერთხელ შეხვედრის ნებართვა გაიცემა. შეხვედრა უნდა გაგრძელდეს ერთიდან ორ საათამდე.

...

(3) ნებადართულ შეხვედრებზე ზედამხედველობას ახორციელებენ წინასწარი დაკავების ცენტრის თანამშრომლები. წესების დარღვევის შემთხვევაში, შეხვედრა სრულდება.

მუხლი 33: იძულებით კვების ფორმა

(1) დაკავებულის, რომელიც უარს აცხადებს საკვების მიღებაზე, იძულებით კვება ხორციელდება მისი ექიმის წერილობითი დასკვნის საფუძველზე.

(2) იძულებით კვებას ექვემდებარება:

(ა) ადამიანი, რომლის სიცოცხლეც საფრთხეშია, საკვების მიღებაზე პერმანენტულად უარის თქმის შედეგად;

...

(4) პირის, ვინც უარს აცხადებს საკვების მიღებაზე, იძულებით გამოკვება ხდება სამედიცინო პერსონალის მიერ, საპატიმრო დაწესებულების მინიმუმ ორი ბადრაგის ან სხვა წარმომადგენლების თანდასწრებით. საჭიროების შემთხვევაში, დაკავებულს ადებენ ხელბორკილს და ბადრაგი საჭირო პოზას აღებინებს.

(5) დაკავებულის სამედიცინო ისტორიაში იწერება იძულებით კვების პროცედურის ხანგრძლივობა, მიღებული საკვების კალორიული ღირებულება და იმ პირის სახელი და თანამდებობა, ვინც იგი გამოკვება;

(6) პირის, რომელიც საკვების მიღებაზე ურს აცხადებს, ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუმჯობესების შემთხვევაში, იძულებით კვება წყდება. ამ საკითხზე დგება დეტალური სამედიცინო ანგარიში და შესაბამისი ჩანაწერები კეთდება სამედიცინო ოქმებში. ...“

41. 1996 წლის 15 აგვისტოს იუსტიციის და ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროებმა, გენერალურ პროკურატურასთან შეთანხმებულად, მიიღეს ინსტრუქცია იმ პირთა საპატიმრო დაწესებულებაში ყოფნის და მათი იძულებით გამოკვების ფორმის შესახებ, რომლებიც უარს ამბობენ საკვების მიღებაზე. აღნიშნული ინსტრუქციის თანახმად, საკვების მიღებაზე „დაუსაბუთებელი“ უარი დაკავების რეჟიმის დარღვევად ითვლება. პირი, რომელიც რეჟიმს არღვევს, საკვების მიღებაზე უარის თქმის მომენტიდან 24 საათის განმავლობაში გადაჰყავთ სამართლო საკანში. დაკავებულის იძულებით გამოკვების საჭიროებას განსაზღვრავს ექიმი, მისი ორგანიზმის სომატური მდგომარეობიდან გამომდინარე და ყოველი გამოკვების წინ ხსნის საკვების მიუღებლობით გამონეულ საფრთხეებს. როცა დაკავებული იძულებით კვებას ეწინააღმდეგება, მას ადებენ ხელბორკილს და დამსწრე ორი ბადრაგი ან დაწესებულების სხვა წარმომადგენლები მას სასურველ პოზიციაში აფიქსირებენ, ასევე გამოიყენება პირის გამაფრთოებელი. იძულებით კვების ყოველი შემთხვევა იწერება დაკავებულის სამედიცინო ისტორიაში, იქვე მითითებულია კვების თარიღი, საკვების შემადგენლობა და რაოდენობა. დაკავებულის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუმჯობესების შემთხვევაში, იძულებით კვება წყდება და ამის მიზეზები სამედიცინო ისტორიაში აღინიშნება.

42. 2003 წლის 24 ოქტომბერს პარლამენტმა მიიღო დადგენილება №415 - XV, 2004 -2008 წლებში ადამიანის უფლებების დარგში ეროვნული სამოქმედო გეგმის შესახებ. სამოქმედო გეგმაში 2004-2008 წლებში შესასრულებელი ბევრი ამოცანა გათვალისწინებული, რომლებიც *inter alia* მიზნად ისახავს საპატიმრო პირობების გაუმჯობესებას, გადატვირთულობის შემცირებას, სამედიცინო მომსახურების გაუმჯობესებას, დაკავებულთა დასაქმებასა და რეინტეგრაციას, ასევე პერსონალის პროფესიულ გადამზადებას. სამოქმედო გეგმის იმპლემენტაციის შესახებ რეგულარული ანგარიშები უნდა მომზადდეს. 2003 წლის 31 დეკემბერს მთავრობამ მიიღო დადგენილება პენიტენციალური სისტემის რეორგანიზაციის შესახებ კონცეფციაზე და 2004-2013 წლების სამოქმედო გეგმა პენიტენციალური სისტემის რეორგანიზაციის შესახებ კონცეფციის იმპლემენტაციაზე. ორივე მათგანის მიზანია *inter alia* სასჯელალსრულების დაწესებულებათა საპატიმრო პირობების გაუმჯობესება. ამას გარდა, 2004 წლის 21 აპრილს, მთავრობის თანხმობით, შეიქმნა პენიტენციალური სისტემის ტექნიკური და მატერიალური დახმარების ცენტრი.

43. იუსტიციის სამინისტრომ მიიღო „ანგარიში ადამიანის უფლებათა სფეროში ეროვნული სამოქმედო გეგმის მე-14 თავის შესრულების შესახებ 2004-2008 წლებში, იუსტიციის სამინისტროს მიერ, დამტკიცებული 2003 წლის 24 ოქტომბერს პარლამენტის დადგენილებით №415 - XV“ (თარიღი უცნობია). 2005 წლის 25 ნოემბერს ადამიანის უფლებათა საპარლამენტო კომიტეტმა ეროვნული სამოქმედო გეგმის იმპლემენტაციის ანგარიში მიიღო. ორივე ანგარიშმა დაადასტურა, რომ პენიტენციალურ სისტემას აკლდა დაფინანსება, რის გამოც ვერ ხერხდებოდა სამოქმედო გეგმის სრულად იმპლემენტაცია წინასწარი პატიმრობის ცენტრებთან მიმართებაში, ჩისინაუს №3 საპატიმრო დაწესებულების ჩათვლით, კერძოდ, საკმარისი სივრცით, საკვებითა და საწოლებით უზრუნველყოფის კუ-

თხით. ამ ანგარიშებიდან პირველში *inter alia* აღნიშნულია, რომ „ეროვნულ სამოქმედო გეგმაში ჩამოთვლილი მიზნებისა და აქტივობებისთვის საჭირო ფინანსური სახსრების არარსებობის გამო, ... გეგმა დარჩება სახელმწიფოს კარგ მცდელობად, დაიცვას 2003 წლის 24 ოქტომბერს პარლამენტის № 415 - XV დადგენილებაში აღწერილი ადამიანის უფლებები, რომელთა იმპლემენტაცია ან ვერ ან ნაწილობრივ მოხერხდება.“ 2005 წლის 28 დეკემბერს პარლამენტმა მიიღო დადგენილება №370-XVI „სპეციალური საპარლამენტო კომისიის მიერ წინასწარი პატიმრობის №13 საპატიმრო დაწესებულებაში სასჯელის მოლოდინში მყოფ პირთა მდგომარეობის გადასინჯვის შედეგთა შესახებ“. დადგენილებაში ნათქვამია *inter alia* რომ „საპატიმრო პირობების გაუმჯობესების თვალსაზრისით, იუსტიციის სამინისტროს საქმიანობა არ შეესაბამება არსებული კანონმდებლობის მოთხოვნებს“.

44. საქმეებში *Ostrovar v. Moldova* ((dec.), № 35207/03, 22 მარტი, 2005) და *Boicenco v. Moldova* (№ 41088/05, §§ 68-71, 11 ივლისი, 2006) ჩამოყალიბებულია სამართლებრივი დაცვის საშუალებებთან დაკავშირებული ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისი დებულებები, რომლებიც შეესაბამება საჩივრებს კონვენციის მე-3 მუხლის მიხედვით.

45. დაკავებულთა კორესპონდენციასთან დაკავშირებული ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამის დებულებებზეა საუბარი, გარდა ზემოთ მე-40 პუნქტში მოყვანილი დებულებებისა, საქმეში *Meriakri v. Moldova* ((შენწყდა წარმოება), № 53487/99, §§ 17-24, 1 მარტი, 2005).

ამას გარდა, ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 301-ე მუხლის თანახმად:

„(1) ოპერატიულ-საგამოძიებო ღონისძიებები, რომლითაც შეზღუდვები წესდება პირის, სახლის ან კორესპონდენციის ხელშეუხებლობის უფლებაზე, სატელეფონო და ტელეგრაფით საუბრებსა და კომუნიკაციის სხვა ფორმებზე, ასევე კანონით გათვალისწინებული სხვა ღონისძიებები სრულდება გამომძიებელი მოსამართლის ნებართვით. ...“

2. წამების და არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობის ან დასჯის აღკვეთის კომიტეტის (CPT) ანგარიშები

46. მოლდოვის 2001 წლის 10-21 ივნისის ვიზიტის შესახებ ანგარიშში CPT-მ დაადგინა:

„61. დელეგაციამ ყურადღება მიაქცია თავისუფლებათა აღკვეთით პირთა გარე სამყაროსთან კონტაქტის საკითხს. ადამიანების მნიშვნელოვანმა რაოდენობამ დაიწვილა თავიანთ ახლობლებთან კორესპონდენციასა და ვიზიტებზე დაწესებულ აკრძალვებზე. როგორც გაირკვა, გარე სამყაროსთან დაკავებულთა კონტაქტზე სრული დისკრეცია პოლიციის ოფიცრებს და საპატიმრო დაწესებულების ხელმძღვანელ პირებს აქვთ და ამ საკითხისადმი მათი დამოკიდებულება განსაკუთრებულად მკაცრია.

რაც შეეხება დანაშაულში ეჭვმიტანილ პირებს, CPT აღნიშნავს, რომ გამომძიებლის ინტერესებიდან გამომდინარე, ზოგიერთი ადამიანის მიმართ შეხვედრებზე შეზღუდვები შეიძლება მართლაც დაწესდეს. თუმცა, ეს შეზღუდვები მკაცრად

უნდა შემოიფარგლოს საქმის კონკრეტული საჭიროებებით და გამოყენებულ უნდა იქნას მაქსიმალურად მოკლე დროის განმავლობაში. დაკავებულთან ოჯახისა და მისი მეგობრების ვიზიტთა აკრძალვა დიდი ხნის განმავლობაში დაუშვებელია ნებისმიერ გარემოებაში. როცა არსებობს შეთქმულების საფრთხე, უმჯობესია ამგვარ ვიზიტებზე მკაცრი ზედამხედველობის განხორციელება; იგივე მიდგომა გამოიყენება ოჯახსა და ახლო მეგობრებთან კორესპონდენციასთან დაკავშირებით.

...

CPT მოლდოვის მთავრობას მიმართავს რეკომენდაციით, ზემოთ ჩამოყალიბებული მიმოხილვების ფონზე, გადასინჯოს საკანონმდებლო რეგულაციები და არსებული პრაქტიკა ამ სფეროში.“

47. მოლდოვის 2004 წლის 20-30 სექტემბრის ვიზიტის შესახებ ანგარიშში CPT-მ დაადგინა:

„50. CPT-ს დელეგაციამ კვლავ მოისმინა საჩივრები ადმინისტრაციული გადაცდომებისთვის მსჯავრდებული და ბრალდებული პირებისგან, ახლობლების ვიზიტებსა და გარე სამოყაროსთან კონტაქტზე უარის შესახებ.

CPT იმეორებს (იხ. პუნქტი 61, 2001 წლის ვიზიტის შესახებ), რომ როცა საქმე ეხება სასჯელის მოლოდინში მყოფ პირებს და, გამოძიების ინტერესებიდან გამომდინარე, აუცილებელია მათთვის შეხვედრებზე შეზღუდვების დაწესება, შეზღუდვები მკაცრად შემოფარგლული უნდა იყოს დროით და მაქსიმალურად მცირე დროის განმავლობაში უნდა გამოიყენებოდეს. დაუშვებელია დაკავებულთან ოჯახის წევრების და მეგობრების ვიზიტთა გრძელი ვადით აკრძალვა, ნებისმიერ გარემოებაში. როცა არსებობს შეთქმულების საფრთხე, უმჯობესია ასეთი ვიზიტების მკაცრი ზედამხედველობის ქვეშ წარმართვა. ...

55. მონახულებული სასჯელალსრულების დაწესებულებებიდან უმრავლესობაში სიტუაცია, ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით, კვლავ რთული რჩებოდა და დელეგაციის წევრები ბევრ ისეთსავე პრობლემას გადაანყდნენ, რომლებიც გამოვლინდა ჯერ კიდევ 1998 და 2001 წლებში ვიზიტების დროს, ფიზიკური მდგომარეობისა და საპატიმრო რეჟიმის თვალსაზრისით.

ამას ემატება გადატვირთულობა, რაც კვლავ სერიოზულ პრობლემად რჩება. მიუხედავად იმისა, რომ მონახულებული დაწესებულებები სრულად არ ფუნქციონირებდნენ - როგორც, მაგალითად, №3 საპატიმრო დაწესებულება, სადაც დაკავებულთა რაოდენობა შედარებით ნაკლები იყო, ვიდრე კომიტეტის წინა ვიზიტის დროს - ისინი კვლავ გადატვირთული რჩება. ერთ დაკავებულზე ოფიციალურად გათვლილი ფართი - 2მ² ერთ დაკავებულზე - კვლავ ვერ აკმაყოფილებდა სტანდარტს, თუმცა, რეალურად, ერთ ადამიანს ნაკლებ ფართობზე უწევდა ცხოვრება.

73. გარე სამყაროსთან კონტაქტისთვის გამოყოფილი ადგილები ბევრად შორს იყო სტანდარტებისგან. მიუხედავად იმისა, რომ ამანათებსა და წერილებზე შეზღუდვები არ იყო დაწესებული, დაკავებულებს უფლება ჰქონდათ სამი თვის განმავლობაში მხოლოდ სამი საათით შეხვედროდნენ ახლობლებს, რაც პრაქტიკაში ხშირად ერთ საათამდე მცირდებოდა. ასეთი შეხვედრები მკაცრ პირობებში ხორციელდებოდა, ოთახში, სადაც პატიმარი მნახველისგან გამოყოფილი იყო

სქელი დენგამტარი გისოსებით. შეხვედრას მუდმივად აკვირდებოდა ბადრაგი.

79. ჩისინაუში №3 საპატიმრო დაწესებულებაში განმეორებითი ვიზიტისას არადა-
მაკმაყოფილებელი მდგომარეობა გამოვლინდა. პროგრესი იყო მინიმალური, რაც
შემოიფარგლებოდა მხოლოდ სარემონტო სამუშაოებით. სავენტილაციო სისტემა შე-
კეთდა სამოქალაქო საზოგადოების (ძირითადად, არასამთავრობო სექტორის) ფინანს-
სური დახმარებით, ყოველდღიური გასეირნების ადგილის შექმნა კი შესაძლებელი
გახდა მხოლოდ დაკავებულთა და მათი ოჯახის წევრების შენატანების შედეგად.

საკნების შეკეთებაზე, გარემონტებასა და დაცვაზე თვითონ ბრალდებულები და
მათი ოჯახები არიან სრულად პასუხისმგებელნი, რომლებიც საჭირო მასალების-
თვის იხდიან. მათ თვითონ უნდა მოიტანონ თეთრეული და საბნები; დაწესებუ-
ლება დაკავებულებს მხოლოდ ნახმარი მატრასებით ამარაგებს.

ჯამში, I-II ბლოკებში საკნების უმრავლესობაში და გარდამავალ საკნებში მდგო-
მარეობა კვლავაც სავალალო რჩება. ...

დაბოლოს, მიუხედავად გადატვირთულობის საგრძნობლად შემცირებისა, საკნე-
ბში დაკავებულთა რაოდენობა კვლავაც მაღალია, შეიძლება ითქვას, რომ მათი
მდგომარეობა გაუსაძლისია.

83. არასრულწლოვანთა ლიპკანის გამასწორებელი დაწესებულების გარდა, სადაც
ამ მიმართულებით სერიოზული ძალისხმევა აღინიშნება, დაკავებულთა საკვების
რაოდენობა და ხარისხი ყველა დაწესებულებაში ძალზე შემამოფრთხილებელია. დელე-
გაციამ მიიღო აურაცხელი რაოდენობის საჩივარი ხორცისა და რძის პროდუქტე-
ბის არარსებობის შესახებ. დელეგაციის კვლევა საკვების მარაგისა და მენიუების
შესახებ ამ საჩივართა სანდოობას ადასტურებს. დელეგაციის კვლევით ასევე დას-
ტურდება, რომ ზოგიერთ საპატიმრო დაწესებულებაში (მათ შორის, № 3 დაწესე-
ბულებაში), საკვები ამაზრზენი და საჭმელად უვარგისი იყო (მაგალითად, საკვე-
ბში იყო მწერები და მღრნელები). ეს გასაკვირი არაა, სამზარეულოში არსებული
მდგომარეობისა და მოძველებული ტექნიკური საშუალებების გათვალისწინებით.

მოლდოვის შესაბამისი ორგანოები პატიმართათვის სათანადო კვების უზრუნ-
ველყოფაზე საუბრისას ყოველთვის ფინანსურ სირთულეებზე მიუთითებდნენ.
თუმცა, კომიტეტი თვლის, რომ ეს არის სიცოცხლისთვის ფუნდამენტური მო-
თხოვნა, რომელიც მის დაქვემდებარებაში მყოფი პირებისთვის სახელმწიფომ
უნდა უზრუნველყოს და მას ამ ვალდებულებისგან ვერაფერი გაათავისუფლებს.
...“

3. ციხის ევროპული წესები

48. მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია Rec(2006)2 წევრი სახელმწიფოების
მიმართ ევროპული ციხის წესების შესახებ (მიღებული მინისტრთა კომიტეტის
მიერ 2006 წლის 11 იანვარს, მინისტრების მოადგილეების 952-ე შეხვედრაზე),
ასე იკითხება:

„გარე სამყაროსთან კონტაქტი

24.1 პატიმრებს უფლება უნდა ჰქონდეთ, შეძლებისდაგვარად ხშირად, კონტაქტი

დამყარონ თავიანთ ოჯახთან, სხვა პირებსა და სხვა ორგანიზაციათა წარმომადგენლებთან წერილების, ტელეფონის ან კომუნიკაციის სხვა საშუალებებით, ასევე ვიზიტებზე მიიღონ ეს ადამიანები.

24.2 კომუნიკაცია და ვიზიტები, შესაძლოა, დაექვემდებაროს შეზღუდვებსა და მონიტორინგს, რაც გამომდინარეობს მიმდინარე სისხლისსამართლის გამოძიებების საჭიროებებიდან, წესრიგის, უსაფრთხოებისა და უშიშროების, ასევე სისხლის სამართლის დანაშაულის პრევენციის და დანაშაულის მსხვერპლთა დაცვის მოთხოვნებიდან. მაგრამ ასეთი შეზღუდვები, სასამართლოს ბრძანებით დაწესებული კონკრეტული შეზღუდვების ჩათვლით, კონტაქტის მინიმალურად არსებობას მაინც უნდა უშვებდეს.

24.3 ეროვნული კანონმდებლობით უნდა განისაზღვროს ეროვნული და საერთაშორისო ორგანოები, რომლებთან კომუნიკაციაც არ იზღუდება.

24.4 შეხვედრები უნდა წარმოებდეს ისეთ გარემოში, რომელიც საშუალებას იძლევა, რომ პატიმრებმა ოჯახის წევრებთან ურთიერთობა შეინარჩუნონ და განავითარონ.

24.5 ციხის თანამდებობის პირებმა პატიმრებს ხელი უნდა შეუწყონ, რომ მათ ადეკვატური კონტაქტი დაამყარონ გარე სამყაროსთან და მათთვის საჭირო გარემოთი უნდა უზრუნველყონ.

...

სამართალი

1. საჩივრები

49. განმცხადებელი ჩიოდა კონვენციის მე-3 მუხლით დაცული უფლების დარღვევის გამო. მე-3 მუხლის თანახმად:

„არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს ნამებას, არაადამიანურ ან ღირსების შემლახველ მოპყრობას ან დასჯას“.

50. იგი ასევე ჩიოდა კონვენციის მე-6 მუხლით დაცული უფლების დარღვევის გამო, რადგან სასამართლომ უარი განაცხადა განეხილა მისი საჩივარი იძულებით კვებასთან დაკავშირებით, სასამართლო ბაჟის გადაუხდელობის მიზეზით. კონვენციის მე-6 მუხლის შესაბამისი ნაწილის თანახმად:

„სამოქალაქო უფლებათა და მოვალეობათა განსაზღვრისას ... ყველას აქვს ... მისი საქმის სამართლიანი .. განხილვის უფლება... სასამართლოს მიერ.“

51. განმცხადებელმა იჩილა კონვენციის მე-8 მუხლით გარანტირებული უფლების დარღვევის გამო, რომელიც მას მიადგა მისი კორესპონდენციის ცენ-

ზურით და უარის თქმით მნახველებთან შეხვედრისას სასურველი პირობების უზრუნველყოფაზე. კონვენციის მე-8 მუხლის თანახმად:

„1. ყველას აქვს უფლება, პატივი სცენ მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებას, მის საცხოვრებელსა და მიმოწერას.

2. დაუშვებელია ამ უფლების განხორციელებაში საჯარო ხელისუფლების ჩარევა, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ჩარევა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის, უნესრიგობის ან დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან მორალისა თუ სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.“

52. დაბოლოს, განმცხადებელმა მოიხმო კონვენციის მე-10 მუხლი, რადგან მას ხელი არ მიუწვდებოდა ციხის შიდა რეგულაციებზე. კონვენციის მე-10 მუხლის თანახმად:

„1. ყველას აქვს უფლება გამოხატვის თავისუფლებისა. ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას, ჰქონდეს შეხედულებები, მიიღოს ან გაავრცელოს ინფორმაცია თუ მოსაზრებები საჯარო ხელისუფლების ჩაურევლად და სახელმწიფო საზღვრების მიუხედავად. ეს მუხლი ხელს არ უშლის სახელმწიფოებს, განახორციელონ რადიომაუწყებლობის, სატელევიზიო ან კინემატოგრაფიულ სანარმოთა ლიცენზირება.

2. ამ თავისუფლებათა განხორციელება, რამდენადაც ის განუყოფელია შესაბამისი ვალდებულებისა და პასუხისმგებლობისაგან, შეიძლება დაექვემდებაროს ისეთ ნესებს, პირობებს, შეზღუდვებს ან სანქციებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, ტერიტორიული მთლიანობის ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, უნესრიგობისა თუ დანაშაულის აღსაკვეთად, ჯანმრთელობის ან მორალის დაცვის მიზნით, სხვათა რეპუტაციის ან უფლებების დასაცავად, საიდუმლოდ მიღებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად ან სასამართლო ხელისუფლების ავტორიტეტისა და მიუკერძოებლობის უზრუნველსაყოფად.“

2. საქმის ფარგლები

53. სასამართლო აღნიშნავს, რომ წინამდებარე განაცხადზე 2005 წლის 11 ოქტომბერს ნაწილობრივ დაუშვებლად ცნობის შესახებ გადაწყვეტილების არსებით ნაწილში, მან ერთად დააჯგუფა განმცხადებლის ზემოთ აღნიშნული საჩივრები და კიდევ ორი პრეტენზია, კერძოდ, 2001 წელს გადასინჯვის პროცედურის არასამართლიანობის შესახებ და სამოქალაქო სასამართლოების წინაშე პირის წარდგომის უფლების შესახებ. სასამართლომ გადაწყვეტილების მე-5 პუნქტში ეს ორი პრეტენზია დაუშვებლად ცნო. შესაბამისად, მათი მთავრობასთან კომუნიცირება არ მომხდარა. სასამართლო მიიჩნევს, რომ 2005 წლის 11 ოქტომბრის გადაწყვეტილების არსებითი ნაწილის მიუხედავად, ეს ორი პრეტენზია უკვე განხილულია აღნიშნულ გადაწყვეტილებაში და მათი დამატებით განხილვის საჭიროება აღარ არსებობს.

I. საჩივრების დასაშვებობა

54. განმცხადებლის მტკიცებით, №3 საპატიმრო დაწესებულებაში მისი პატიმრობის პირობები არაადაამიანურ და ღირსების შემლახველ მოპყრობას უტოლდებოდა და, შესაბამისად, ეწინააღმდეგებოდა კონვენციის მე-3 მუხლს (იხ. ზემოთ პუნქტი 9-12).

55. მთავრობა ამ არგუმენტს არ დაეთანხმა და საწინააღმდეგო მტკიცებულებები მოიყვანა (იხ. ზემოთ პუნქტი 13). მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებელს არ ამოუწურავს სამართლებრივი დაცვის შიდასახელმწიფოებრივი საშუალებები კონვენციის მე-3 მუხლზე გაკეთებულ საჩივართან დაკავშირებით. კერძოდ, მთავრობამ მოიხმო საქმე Drugalev შინაგან საქმეთა და ფინანსთა სამინისტროების წინააღმდეგ (მოყვანილია საქმეში, Boicenco, ციტირებულია ზემოთ, § 68).

56. სასამართლო მხარეებს ახსენებს, რომ პირს არ ევალება ერთზე მეტი სამართლებრივი საშუალების გამოყენება, როცა რამდენიმე შესაძლო ვარიანტი არსებობს (იხ. მაგალითად, Airey v. Ireland, 1979 წლის 9 ოქტომბრის გადაწყვეტილება, Series A № 32, გვ. 12, § 23).

57. რაც შეეხება სამოქალაქო სამართალწარმოებას სავარაუდო დარღვევის დაუყოვნებლივ შეწყვეტასთან დაკავშირებით, სასამართლომ უკვე დაადგინა, რომ მთავრობის მიერ მითითებული საქმე (Drugalev) არ არის საკმარისი მტკიცებულება იმის საჩვენებლად, რომ ეს საშუალება იყო ეფექტიანი (Holomiov v. Moldova, № 30649/05, § 106, 7 ნოემბერი, 2006). განმცხადებლის მიერ ეროვნულ სასამართლოებში შეტანილი საჩივარი იძულებით კვებასთან დაკავშირებით, რომელშიც იგი კონვენციის მე-3 მუხლს ეყრდნობოდა, სასამართლოებში თითქმის 4 წლის განმავლობაში იხილებოდა (იხ. ზემოთ პუნქტები 19-28). ეს კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ სამოქალაქო მოთხოვნა, დაუყოვნებლივ შეწყდეს კონვენციის მე-3 მუხლის სავარაუდო დარღვევა, არადროული და უმედეგოა.

58. მეტიც, განმცხადებელმა მისი საპატიმრო პირობების შესახებ უშუალოდ სასჯელალსრულების დეპარტამენტში და წინასწარი პატიმრობის ცენტრის ადმინისტრაციაში იჩივლა (იხ. ზემოთ პუნქტი 11). მთავრობას არ უმტკიცებია, რომ ეს იყო არაეფექტიანი ღონისძიებები, რომელთა ამოწურვაც განმცხადებელს არ ევალებოდა.

ასეთ გარემოებებში, განაცხადის ამ ნაწილის განხილვაზე სასამართლო უარს არ ამბობს იმის გამო, რომ არ ამოწურულა შიდასამართლებრივი საშუალებები.

59. სასამართლო თვლის, რომ განმცხადებლის მიერ კონვენციის მე-3, მე-6, მე-8 და მე-10 მუხლების თანახმად შეტანილი საჩივრები საქმის ფაქტობრივ და სამართლებრივ მხარესთან დაკავშირებულ საკითხებს წარმოშობს, რომლებიც იმდენად სერიოზულია, რომ ისინი არსებით განხილვაზე უნდა გადაწყდეს. არ დადგენილა მათი დაუმჯობესებლად ცნობის რაიმე სხვა საფუძველი. შესაბამისად, სასამართლო ამ საჩივრებს დასაშვებად აცხადებს. მისი გადაწყვეტილების შესაბამისად, გამოიყენოს კონვენციის 29-ე მუხლის მე-3 პუნქტი (იხ. ზემოთ პუნქტი 4), სასამართლო დაუყოვნებლივ განიხილავს საჩივრების არსებით მხარეებს.

II. კონვენციის მე-3 მუხლის სავარაუდო დარღვევა

A. პატიმრობის პირობები

60. განმცხადებლის მტკიცებით, №3 საპატიმრო დაწესებულებაში მისი პატიმრობის პირობები არააადამიანურ და ღირსების შემლახველ მოპყრობას უტოლდებოდა და, შესაბამისად, ეწინააღმდეგებოდა კონვენციის მე-3 მუხლს (იხ. ზემოთ პუნქტი 9-12).

61. მთავრობა თვლიდა, რომ განმცხადებელი დასაშვებ პირობებში იმყოფებოდა (იხ. ზემოთ პუნქტი 13). ნებისმიერი ტანჯვა, რომელიც მან გადაიტანა, არ აღემატებოდა პატიმრობასთან ასოცირებულ ნორმის ფარგლებს.

62. სასამართლო იხსენებს, რომ კონვენციის მე-3 მუხლში დაცულია დემოკრატიული საზოგადოებისთვის ერთ-ერთ ყველაზე ფუნდამენტური ღირებულება. იგი აბსოლუტური მნიშვნელობით კრძალავს წამებას ან არაადამიანურ ან ღირსების შემლახველ მოპყრობას ან დასჯას, მიუხედავად გარემოებებისა და მსხვერპლის საქციელისა (იხ., მაგალითად, *Labita v. Italy* [GC], №26772/95, § 119, ECHR 2000-IV). სასამართლო ადგენს, რომ „წამებისა“ და „არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობის“ ერთმანეთისგან განსხვავება მიზნად ისახავდა „სპეციალური სტიგმის მიკერას განზრახ ჩადენილი არაადამიანური მოპყრობისთვის, რომელიც იწვევს ძალზე ძლიერ და სასტიკ ტანჯვას“ (*Ireland v. the United Kingdom*, 1978 წლის 18 იანვრის გადაწყვეტილება, Series A № 25, § 167).

სასამართლო დამატებით მოიხმობს სხვა პრეცედენტებში დადგენილ პრინციპებს, პატიმრობის პირობებსა (იხ. *Sarban*, ციტირებულია ზემოთ, §§ 75-77, 4 ოქტომბერი, 2005) და იძულებით კვებასთან დაკავშირებით (იხ. *Nevmerzhitsky v. Ukraine*, № 54825/00, §§ 79-81, ECHR 2005 II (ამონარიდები)).

63. მოპყრობა მე-3 მუხლის ფარგლებში რომ მოხდეს, სისასტიკის მინიმალურ ზღვარს უნდა აღწევდეს. ამ მინიმალური ზღვარის შეფასება ფარდობითია; იგი დამოკიდებულია საქმის ყველა გარემოებაზე, როგორიცაა: მოპყრობის ხანგრძლივობა, მისი ფიზიკური და სულიერი შედეგები და, ზოგიერთ საქმეში, მსხვერპლის სქესი, ასაკი და ჯანმრთელობის მდგომარეობა (იხ. მაგალითად, *Ireland v. the United Kingdom*, 1978 წლის 18 იანვრის გადაწყვეტილება, Series A № 25, გვ. 65, § 162).

64. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს პირის ისეთ პირობებში მოთავსება, რომელიც შესაბამისობაშია მის ღირსებასთან; რათა ღონისძიების აღსრულების ფორმა ან მეთოდი არ აგდებდეს მას დიდ სტრესს ან განსაცდელში, რომელიც სცილდება პატიმრობისთვის დამახასიათებელი გარდაუვალი ტანჯვის ზღვარს. სახელმწიფომ, პატიმრობის პრაქტიკული მოთხოვნების გათვალისწინებით, ასევე უნდა უზრუნველყოს, რომ პირის ჯანმრთელობა და კეთილდღეობა სათანადოდ იყოს დაცული, სხვა საშუალებებთან ერთად, საჭირო სამედიცინო დახმარების მიწოდებით (იხ. *Kudła v. Poland* [GC], № 30210/96, § 94, ECHR 2000 XI). პატიმრობის პირობების შეფასებისას, გასათვალისწინებელია ამ პირობების კუმულატიური ეფექტი და პატიმრობის ხანგრძლივობა (იხ. *Ostrovar v. Moldova*, № 35207/03, § 80, 13 სექტემბერი, 2005).

65. წინამდებარე საქმეში მხარეები ვერ შეთანხმდნენ განმცხადებელთან ერ-

თად საკანში მოთავსებულ პირთა რაოდენობის, საკანში განმცხადებლისთვის დარჩენილი ფართობისა და იმ საკნების ნომრების შესახებ, რომლებშიც განმცხადებელი იმყოფებოდა. სასამართლო აღნიშნავს, რომ მხარეებს არ უკამათიათ განმცხადებლის №17 საკანში მოთავსების შესახებ (იხ. ზემოთ პუნქტები 9 და 13). განმცხადებლის თანახმად, ამ საკანს, მასთან ერთად, 10 სხვა პირი იყოფდა. მთავრობამ ეს არ უარყო, მან უბრალოდ აღნიშნა, რომ ამ საკნის ფართობი 12მ² შეადგენდა. თუმცა, დეტალები არ წარმოადგინა, მათ შორის, იქ მოთავსებულ პატიმართა რაოდენობის შესახებ. სასამართლო აღნიშნავს, რომ ამ საკანში მოთავსებულ თითოეულ ადამიანს დაახლოებით 1მ²-ზე უნევდა ცხოვრება, რაც აშკარად დასაშვებ მინიმუმზე დაბალი ზღვარია.

66. სანამ მთავრობა განმცხადებლის №11 საკანში ყოფნას სადავოს ხდიდა, სასამართლომ შენიშნა, რომ ბატონი სიორაპისთვის გაგზავნილი წერილებიდან ციხის ადმინისტრაციამ ზოგიერთი მას №11 საკანში შეუგზავნა (იხ. ზემოთ პუნქტი 33). განმცხადებელს „შიმშილობის დღიურში“ ჩანიშნული აქვს მისი მე-11 საკანში გადაყვანის ფაქტი (იხ. ზემოთ პუნქტი 12). სასამართლო ადგენს, რომ არსებულ მასალებში საკმარისი მინიშნებებია განმცხადებლის №11 საკანში ყოფნის შესახებ. მთავრობას ამ საკნის ფართობისა და მასში პატიმართა დასაშვები რაოდენობის შესახებ დეტალები არ წარმოუდგენია. შესაბამისად, სასამართლო ვარაუდობს, რომ განმცხადებლის მოწოდებული ინფორმაცია სწორია და მისი გადაყვანისას №11 საკანში 2001 წლის 2 აგვისტოს შიმშილობის დაწყების შემდეგ, იქ მყოფთა რაოდენობა სანოლებზე მეტი იყო.

67. სასამართლო აღნიშნავს, რომ ზემოხსენებული დასკვნები შეესაბამება 2004 წელს მოლდოვის ვიზიტის შესახებ CPT-ს ანგარიშში გამოტანილ დასკვნებს. კერძოდ, №3 საპატიმრო დაწესებულებაში პატიმრების რაოდენობის რადიკალურად შემცირების მიუხედავად, თითოეულ დაკავებულს მაინც 2მ²-ზე ნაკლებ ფართზე უნევდა საკანში ცხოვრება (იხ. ზემოთ პუნქტი 47). სასამართლომ დამატებით ხაზი გაუსვა, რომ ადგილობრივმა ორგანოებმაც აღიარეს ამ საპატიმრო დაწესებულებაში ხანდახან დასაშვებზე მეტი რაოდენობით პატიმრის ყოფნა (იხ. ზემოთ პუნქტი 11). სასამართლო ვერ იჯერებს მთავრობის მოწოდებულ ინფორმაციას, რომ განმცხადებელზე საკანში 5მ² იყო გამოყოფილი იქ ყოფნის 5 წლის განმავლობაში, როცა სხვა პატიმრებს ამის ნახევარ ფართზეც კი არ უნევდათ ცხოვრება. იგი აღნიშნავს, რომ მთავრობის მოწოდებულ ვიდეოჩანაწერში ჩანს საკანში ოთხი ადამიანისთვის განკუთვნილი ადგილი, რომელშიც იმ დროისთვის განმცხადებელიც იყო მოთავსებული (იხ. ზემოთ პუნქტი 13). სასამართლომ უკვე დაადგინა, რომ გადატვირთულობის საკითხი კონვენციის მე-3 მუხლის საფუძველზე განიხილება (იხ. Kalashnikov v. Russia, № 47095/99, § 97, ECHR 2002-VI და Ostrovar v. Moldova, № 35207/03, § 84, 13 სექტემბერი, 2005), განსაკუთრებით, როცა ეს დიდი ხნის განმავლობაში გრძელდება, როგორც ეს მოხდა განმცხადებლის შემთხვევაში. იგი №3 საპატიმრო დაწესებულებაში წინასწარ პატიმრობაში ხუთი წლის განმავლობაში იმყოფებოდა.

68. სასამართლო ასევე აღნიშნავს, რომ სასჯელალსრულების დეპარტამენტმა დაადასტურა №3 საპატიმრო დაწესებულებაში მკვებარების არსებობა 2003 წლის 29 დეკემბრით დათარიღებული წერილით (იხ. ზემოთ პუნქტი 11). მთავრობას ამაზე კომენტარი არ გაუკეთებია. მან არც განმცხადებლის 2002 წლის 17 თებერვლისა და 26 მაისის წერილებში აღნიშნულ საჩივრებს უპასუხა, რომელთა მიხედვით, განმცხადებელი იმყოფებოდა სინესტეში, საკანში არ კმაროდა საწო-

ლები და იყვნენ მღრღნელები, ხოლო სამართო საკანში 10 დღის განმავლობაში ყოფნისას, არ უნახავს დღის შუქი და ელექტროგანათებაც დღეში 18 საათის განმავლობაში იყო გამორთული (იხ. ზემოთ პუნქტი 12). ზოგადი განცხადებები, რომ ყველა საკანს აქვს ფანჯარა და სათანადო ვენტილაციის სისტემა, საკმარისი არ არის ზემოთ აღნიშნულ კონკრეტულ პრეტენზიათა გასაბათილებლად.

69. განმცხადებლის საჩივარი მიწოდებული საკვების რაოდენობასა და ხარისხთან დაკავშირებით თანხვედრაშია ეროვნული ორგანოებისა და CPT-ს დასკვნებთან (იხ. ზემოთ პუნქტები 43 და 47). საქმეში *Ostrovar v. Moldova* (ციტირებულია ზემოთ, § 88) სასამართლომ მსგავსი დასკვნები გამოიტანა განმცხადებელთან დაკავშირებით, რომელიც იმავე ციხეში და, ნაწილობრივ, იმავე პერიოდში იმყოფებოდა, რა დროსაც ბატონი სიორაპი. სასამართლო თვლის, რომ ვიდეო ჩანაწერები და სხვა მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ საპატიმრო პირობების გაუმჯობესებას დღეის მდგომარეობით, მისასალმებელია, მაგრამ განმცხადებლის საჩივარი ეხებოდა პირობებს 2001 და მის მომდევნო წლებში.

70. ზემოაღნიშნულის ფონზე, სასამართლო საჭიროდ აღარ თვლის შეისწავლოს განმცხადებლის სხვა პრეტენზიები, რადგან ადგენს, რომ განმცხადებლის პატიმრობის პირობები იყო არაადამიანური, განსაკუთრებით, უკიდურესი გადატვირთულობის, არასანიტარული პირობების და საკვების სიმცირისა თუ უხარისხობის, ასევე ამგვარ პირობებში განმცხადებლის ხანგრძლივად მოთავსების გამო.

71. მაშასადამე, დაირღვა კონვენციის მე-3 მუხლი განმცხადებლის პატიმრობის პირობების გამო.

B. იძულებით კვება

1. მხარეთა არგუმენტები

72. განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ მას იძულებით აძლევდნენ საკვებს, სამედიცინო საჭიროების არარსებობის მიუხედავად. იგი ასევე ასაჩივრებდა იძულებით კვების განხორციელების ფორმას. განმცხადებლის მიხედვით, მას იძულებით კვებადნენ დასასჯელად, რაც, პირველ რიგში, მიზნად ისახავდა, მის იძულებას სასტიკი ტკივილის მიყენებითა და ღირსების შემლახველი მოპყრობით, რომ შეეწყვიტა შიმშილობის აქცია (იხ. ზემოთ პუნქტები 14-18). მეტიც, იძულებით კვების ფორმა მას ზედმეტ ტკივილს აყენებდა და ამცირებდა, ამავე დროს, აზიანებდა მის ჯანმრთელობას. ამ პროცედურის შედეგად, განმცხადებელს ჩაუტყდა კბილი და შეეყარა მუცლის ღრუს ინფექცია.

73. მთავრობამ ეს გააპროტესტა. მის თანახმად, განმცხადებლისთვის საკვების იძულებით მიცემა ცალსახად განაპირობა სამედიცინო საჭიროებამ, რაც დაადგინა კვალიფიციურმა სამედიცინო პერსონალმა და ნებადართულია კანონით. განმცხადებლის სიცოცხლეს რეალური საფრთხე შეექმნა 24 დღის განმავლობაში საკვების მიღებაზე უარის თქმით. ექიმები ვალდებულნი იყვნენ, დაეცვათ იგი ამ საფრთხისაგან. მთავრობის თანახმად, ჯანმრთელი ადამიანის სიცოცხლეს საფრთხე ექმნება 30 დღიანი შიმშილობის შემდეგ, თუმცა, უფრო მოწყვლადი ადამიანები, როგორც განმცხადებელია, საფრთხის წინაშე უფრო ადრე დგებიან.

74. განმცხადებლისთვის იძულებით კვების ფორმასთან, კერძოდ, ხელბორკილებისა და სხვა საშუალებათა გამოყენებასთან დაკავშირებით, მთავრობამ

აღნიშნა, რომ განმცხადებლის წინააღმდეგობიდან გამომდინარე, ეს მკაცრად აუცილებელი იყო და სრულად შეესაბამებოდა იმ დროისათვის ძალაში მყოფ კანონმდებლობას და საერთაშორისო ორგანოზაციების ბევრ რეკომენდაციას. მეტიც, განმცხადებლის სუიციდური ქცევა და დიაგნოზი „მოზაიკური შიზოფრენია“ (იხ. ზემოთ პუნქტი 7), დამატებით ადასტურებდა ამ შეზღუდვის საჭიროებას. დაბოლოს, განმცხადებლის მუცლის ღრუს ინფექციას იძულებით კვებასთან საერთო არაფერი ჰქონია.

75. განმცხადებელმა სასამართლოში ციხის ფსიქიატრის ჩვენება მოიხმო, რომელმაც იგი 2001 წლის 14 აგვისტოს შემთხვევიდან (იხ. ზემოთ პუნქტი 16) მალევე გასინჯა და დაადგინა, რომ ბატონი სიორაპი ფსიქიკურად ჯანმრთელი იყო.

2. სასამართლოს შეფასება

76. სასამართლო აღნიშნავს: კომისიამ წინა პრეცედენტებში დაადგინა, რომ „ადამიანის იძულებით კვება დამამცირებელი მოპყრობის ელემენტებს შეიცავს, რაც ცალკეულ შემთხვევებში შეიძლება კონვენციის მე-3 მუხლით აკრძალულ ქმედებად ჩაითვალოს. თუმცა, ... როცა დაკავებული პირი შიმშილობს, ამან შეიძლება გარდაუვალი კონფლიქტი წარმოშვას პირის ფიზიკური მთლიანობის უფლებასა და უმაღლესი ხელშემკვრელი სახელმწიფოს მე-2 მუხლით ნაკისრ პოზიტიურ ვალდებულებას შორის - ეს არის კონფლიქტი, რომელიც კონვენციით არ არის დარეგულირებული“ (X v. Germany(1984) 7 EHRR 152).

77. სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ ღონისძიება, რომელსაც მედიცინით დადგენილი პრინციპების თვალსაზრისით, სამკურნალო დანიშნულება აქვს, პრინციპში, არაადამიანურად და ღირსების შემლახველად არ ითვლება (იხ. *Jalloh v. Germany* [GC], № 54810/00, § 69, ECHR 2006 ...). იგივე შეიძლება ითქვას იძულებით კვებაზეც, რომელიც მიზნად ისახავს კონკრეტული დაკავებულის სიცოცხლის გადარჩენას, თუ ის გააზრებულად უარს ამბობს საკვების მიღებაზე. თუმცა, კონვენციური ორგანოები უნდა დარწმუნდნენ ამისთვის სამედიცინო საჭიროებაში (იხ. *Herczegfalvy v. Austria*, 1992 წლის 24 სექტემბრის გადაწყვეტილება, Series A № 244, გვ. 26, § 83). ამას გარდა, სასამართლო უნდა დარწმუნდეს, რომ იძულებით კვების გადაწყვეტილებით დაცულია საპროცესო გარანტიები. მეტიც, შიმშილობისას განმცხადებლისთვის საკვების იძულებით მიწოდების ფორმამ არ უნდა გადააჭარბოს კონვენციის მე-3 მუხლზე სასამართლოს პრეცედენტული სამართლით დადგენილ სისასტიკის მინიმალურ ზღვარს (*Nevmerzhitsky*, ციტირებულია ზემოთ, § 94).

(ა) განმცხადებლისთვის საკვების იძულებით მიცემის სამედიცინო საჭიროება

78. სასამართლო აღნიშნავს, რომ განმცხადებელმა შიმშილობა რამდენჯერმე დაიწყო, მათ შორის, 1995 წლის მეორე ნახევარშიც, როცა იგი თვეში მინიმუმ ერთხელ შიმშილობდა (იხ. ზემოთ პუნქტი 21). არავის აღუნიშნავს, რომ ამ პერიოდებში შიმშილობისას მას საკვები იძულებით მისცეს, არც ის აღნიშნულა, რომ მისი ჯანმრთელობა და სიცოცხლე საფრთხის ქვეშ იდგა. მეტიც, ის ფაქტი, რომ იგი ორჯერ (1995 წლის 24 ნოემბერსა და 4 დეკემბერს) მოათავსეს კარცერში 10-10 დღით (როცა იგი №3 საპატიმრო დაწესებულებაში იმყოფებოდა), კარგად ასახავს ადმინისტრაციის განწყობას, რომ შიმშილობით განმცხადებლის

სიცოცხლეს საფრთხე არ ემუქრებოდა, თან მას, სანქციის სახით, ჩვეულებრივზე მკაცრ პირობებში ამყოფებდნენ ჯამში 20 დღით (იხ. პუნქტი 21).

79. 1994-1995 წლებში განმცხადებლის მიმართ გამოყენებული სანქციები ადასტურებს, რომ ციხის მაღალჩინოსნები შიმშილობას წესების დარღვევად და ადმინისტრაციისადმი დაუმორჩილებლობის აქტად თვლიდნენ, რაც სერიოზულ პასუხს მოითხოვდა, მათ შორის, განმცხადებლის კარცერში მოთავსებას. ეროვნული სასამართლოები, განმცხადებლის საქმეზე მსჯელობისას, მსგავს მოსაზრებას იზიარებდნენ (იხ. ზემოთ პუნქტი 23) და ინსტრუქცია, რის საფუძველზეც განმცხადებელს საკვები იძულებით მისცეს, ამ მიზანს ემსახურებოდა (იხ. ზემოთ პუნქტი 41). ამგვარი დამოკიდებულება ეხმიანება განმცხადებლის პრეტენზიას, რომ მისთვის საკვების იძულებით მიწოდება მიზნად ისახავდა არა მისი სიცოცხლის დაცვას, არამედ მის დარწმუნებას, შეეწყვიტა პროტესტის ეს ფორმა.

80. სასამართლო უცნაურად მიიჩნევს იმ ფაქტს, რომ განმცხადებლის ჯანმრთელობის მდგომარეობა ძალიან სავალალოდ ჩათვალეს და 2001 წლის 3, 5, 6, 7 და 10 სექტემბერს საკვების იძულებით მიცემა გადაწყვიტეს, როცა იმავე დღეებში, კერძოდ, 4 და 13 სექტემბერს, ის საკმაოდ ჯანმრთელი იყო იმისთვის, რომ სასამართლო სხდომებს დასწრებოდა (იხ. ზემოთ პუნქტი 18). სასამართლო ასევე ინიშნავს, რომ მართალია, განმცხადებელი იყო სუსტად 24 დღის განმავლობაში საკვების მიღებაზე უარის გამო და ამ პერიოდში მას შეიძლება მიანოდეს საკვები იძულებით, თან მას აწუხებდა მუცლის ღრუს ინფექცია, მაგრამ მისი მდგომარეობა დამაკმაყოფილებლად შეფასდა საიმისოდ, რომ შემდგომი 24 დღის განმავლობაში შიმშილობის გაგრძელების ნებართვა მიეცათ და იძულებით კვების აშკარა საჭიროებაც არ დაენახათ (იხ. ზემოთ პუნქტი 17).

81. სასამართლო მხედველობაში იღებს ეროვნული სასამართლოების დასკვნას, რომ არსებობდა საკმარისი მტკიცებულება განმცხადებლისთვის საკვების იძულებით მიცემის სამედიცინო საჭიროების დასადასტურებლად, რათა მისი სიცოცხლე გადაერჩინათ (იხ. ზემოთ პუნქტები 26 და 27). თუმცა, მასალებში, რომლებიც მთავრობამ სასამართლოს მოთხოვნით წარმოადგინა, არ იკვეთება სამედიცინო გამოკვლევის ჩატარების ან სხვა საგამოძიებო მოქმედების ამსახველი მტკიცებულება, რომელზე დაყრდნობითაც მორიგე ექიმმა გადაწყვიტა განმცხადებლის იძულებით კვება (იხ. ზემოთ პუნქტი 18). მეორე მხრივ, საკვების იძულებით მიწოდების შემდეგ ჩატარდა მასშტაბური გამოკვლევა. მართლაც, იძულებით კვების დაწყება 2001 წლის 24 აგვისტოს აისახა ერთადერთ ჩანაწერში, სადაც მითითებულია, რომ პირს საკვები იძულებით მისცეს და იქვე აღნიშნულია საკვების ტიპი და რაოდენობა. იძულებით კვების პროცედურის დაწყების მიზეზები აღწერილი არ არის. მეტიც, განმცხადებლის ჯანმრთელობა, თითოეულ ჯერზე, „შედარებით დამაკმაყოფილებლად“ ან „დამაკმაყოფილებლად“ შეაფასა მორიგე ექიმმა (იხ. ზემოთ პუნქტი 18), რაც შეუსაბამოა სიცოცხლისთვის საშიშ მდგომარეობასთან, საკვების იძულებით მიწოდებას რომ მოითხოვს.

82. სასამართლო დამატებით აღნიშნავს, რომ წინასწარი პატიმრობის შესახებ კანონის 33(1) მუხლის თანახმად (იხ. ზემოთ პუნქტი 40), ასევე იმ ინსტრუქციის მიხედვით, რის საფუძველზეც განმცხადებელი იძულებით გამოკვებეს (იხ. ზემოთ პუნქტი 41), ექიმს უნდა ჩამოეყალიბებინა იძულებით კვების შეფარდების მიზეზები. განმცხადებლის საქმეში ამგვარი მიზეზები არ აღუნიშნავთ. შესაბამისად, განმცხადებლის საქმეში არ დაუცავთ მთავარი საპროცესო გარანტია.

83. იმის გათვალისწინებით, რომ არ არსებობს მტკიცებულება, იდგა თუ არა განმცხადებლის სიცოცხლე ან ჯანმრთელობა სერიოზული საფრთხის ქვეშ,

განმცხადებლისათვის საკვების იძულებით მიცემისას ხელისუფლების შესაბამისი ორგანოები არ მოქმედებდნენ განმცხადებლის ინტერესებიდან გამომდინარე. ეს უკანასკნელი კი თავისთავად ხვდება იმ საკითხთა შორის, რომლებიც კონვენციის მე-3 მუხლის საფუძველზე განიხილება (იხ. Nevmerzhitsky, ციტირებულია ზემოთ, § 96). მეტიც, ციხის ადმინისტრაციის შეხედულების გათვალისწინებით, რომ შიმშილობა არღვევდა ციხის წესებს (იხ. ზემოთ პუნქტები 78 და 79), სასამართლო ადგენს: არსებობს საკმარისი საფუძვლები იმის დასაშვებად, რომ განმცხადებლის იძულებით კვება მართლაც მის გადარწმუნებას ისახავდა მიზნად, რათა მას პროტესტის ეს ფორმა შეენეცვია.

(b) განმცხადებლისთვის საკვების იძულებით მიწოდების ფორმა

84. განმცხადებელი ჩიოდა, რომ იძულებით კვების პროცედურა გადამეტებულად მტკივნეული იყო, მიზნად ისახავდა მის იძულებას, შეენეცვია პროტესტის ეს ფორმა და ერთგვარად აფრთხილებდა სხვებს, თუ რა სასტიკი მოპყრობა მოელოდათ, თუ ისინი განმცხადებლის მაგალითს მიჰყევოდნენ.

85. წინამდებარე საქმეში სასამართლო შემოფთვებულია იძულებით კვების ფორმით (იხ. ზემოთ პუნქტები 19-21), კერძოდ, იმით, რომ: წინააღმდეგობის მიუხედავად, განმცხადებელს ხელბორკილით ბოჭავდნენ სავალდებულო წესით, აყენებდნენ სასტიკ ტკივილს, რათა ეიძულებინათ იგი, რომ პირი გაეღო და ენას მეტალის სამაგრებით (მაშებით) უმაგრებდნენ პირის გარეთ. სასამართლო ასევე ითვალისწინებს ეროვნულ სასამართლოში V.B.-ს მიერ მიცემულ ჩვენებას (რომელიც მთავრობას არ გაუპროტესტებია), რომ იძულებით კვების შემდეგ განმცხადებლის ტანსაცმელზე სისხლის კვალი დაინახა (იხ. ზემოთ პუნქტი 21) და ზემოაღნიშნულს სიმართლედ აღიარებს.

86. ამას გარდა, დაირღვა ან ნაწილობრივ იქნა დაცული ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული საპროცესო გარანტიები (იხ. ზემოთ პუნქტები 40 და 41), როგორცაა იძულებით კვების დაწყების ან დასრულების მიზეზების ახსნა ან შეფარდებული საკვების შემადგენლობის და რაოდენობის განსაზღვრა (იხ. ზემოთ პუნქტი 18).

87. დაბოლოს, სასამართლო აღნიშნავს, რომ განმცხადებელი ითხოვდა, ზონდის საშუალებით იძულებით კვების ნაცვლად მისთვის საკვები ინტრავენური გზით გადაესხათ, რისთვისაც საჭირო მასალებს მისი ოჯახის წევრები მოიტანდნენ (იხ. ზემოთ პუნქტი 21). როგორც ირკვევა, მას ამ მოთხოვნაზე პასუხი არ მიუღია, არც ეროვნულმა სასამართლოებმა და არც მთავრობამ ამაზე კომენტარი არ გააკეთა. შესაბამისად, იძულებით კვების ნაკლებ ინვაზიური ალტერნატივა არც კი განიხილულა, მიუხედავად განმცხადებლის მოთხოვნისა.

88. ჩატეხილ კბილს და მუცლის ღრუს ინფექციას არაფერი რომ არ ჰქონდეს საერთო განმცხადებლის იძულებით კვების პროცესთან, სასამართლო მაინც ასკვნის, რომ ამ პროცედურის განხორციელების ფორმა საჭიროზე მეტად მტკივნეული და დამამცირებელი იყო.

(c) დასკვნა

89. ზემოაღნიშნულის ფონზე, სასამართლო ასკვნის, რომ განმცხადებლის რამდენჯერმე იძულებით გამოკვება, რისი საჭიროებაც არ მტკიცდებოდა შესა-

ბამისი სამედიცინო საფუძვლებით და მიზნად ისახავდა პირის იძულებას, შეენყვიტა პროტესტის ეს ფორმა, თანაც ისეთი ფორმით, რომელიც განმცხადებელს ძლიერ ფიზიკურ ტკივილსა და დამცირებას აყენებდა (რისი საჭიროებაც არ ჩანდა), შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ წამებად (იხ. Nevmerzhiisky, ციტირებულია ზემოთ, § 98).

შესაბამისად, დაირღვა კონვენციის მე-3 მუხლი.

III. კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტის სავარაუდო დარღვევა

90. განმცხადებლის მტკიცებით, უზენაესი სასამართლოს უარი, განეხილა მისი საჩივარი იძულებით კვებასთან დაკავშირებით, არღვევდა კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტით გარანტირებულ სასამართლოს ხელმისაწვდომობის უფლებას.

91. მთავრობა ამას არ დაეთანხმა. მან აღნიშნა, რომ განმცხადებელს უნდა გადაეხადა სასამართლო ბაჟი 45 მოლდავური ლეის ოდენობით (დაახლოებით 3 ევრო). განმცხადებელს საკმარისი სახსრები აღმოაჩნდა, რომ ადვოკატისათვის 1000 ლეი გადაეხადა, მან რამდენიმე სასამართლო პროცესი მოიგო და კომპენსაციის სახით 6 000 მოლდავურ ლეიზე მეტი მიიღო (იხ. ზემოთ პუნქტი 30). ამას გარდა, განმცხადებელს უფლება ჰქონდა, ემუშავა და ანაზღაურება მიეღო. პატიმრის ნებისმიერი თანხა ციხეში მის პირად ანგარიშზე ინახებოდა.

92. განმცხადებელი ირწმუნებოდა, რომ მან ფინანსური სახსრები მთლიანად დახარჯა წამლებში (რომლებიც ციხეში არ იყო ხელმისაწვდომი) და სამართალწარმოების ხარჯებში სხვადასხვა სასამართლო პროცესზე. მას 2005 წელს მისთვის მიკუთვნებული თანხები არ მიუღია (5 000 მოლდავური ლეი), რადგან გადანყვებილება გასაჩივრდა და უზენაეს სასამართლოში იძულებით კვებასთან დაკავშირებით საჩივრის შეტანის მომენტისათვის აპელაცია კვლავ განიხილებოდა. ის იყო მეორე ჯგუფის ინვალიდი, რომელსაც დიდი დრო სჭირდებოდა სამკურნალოდ და იმედიც არ ჰქონდა, რომ ციხეში სამუშაოს იპოვიდა. მას ინვალიდობის პენსია დაკავებისას შეუჩერდა და პატიმრობის 5 წლის განმავლობაში არანაირი შემოსავალი არ ჰქონია.

93. სასამართლო მოიხმობს კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტიდან გამომდინარე სასამართლოს ხელმისაწვდომობის პრეცედენტებში დადგენილ ზოგად პრინციპებს და, უფრო კონკრეტულად, სასამართლო ბაჟის გადახდის ვალდებულებას (იხ., სხვა საქმეებთან ერთად, Kreuz v. Poland, № 28249/95, §§52-57, ECHR 2001 VI, და მასში მოყვანილი სხვა საქმეები).

94. სასამართლო აღნიშნავს, რომ შესაბამისი პროცედურა განმცხადებლის ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნას ეხებოდა და, შესაბამისად, მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტი სამოქალაქო კუთხით გამოიყენება (იხ. Kreuz, ციტირებულია ზემოთ, § 35).

95. წინამდებარე საქმეში სასამართლო ითვალისწინებს, რომ განმცხადებლის საჩივარი ეხებოდა ხელისუფლების ორგანოების ქმედებებით გამოწვეულ ჯანმრთელობის სავარაუდო დაზიანებას. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 85(1) მუხლის დებულებების თანახმად (იხ. ზემოთ პუნქტი 39), განმცხადებელი ბაჟის გადასახადისგან უნდა გათავისუფლებულიყო მისი მოთხოვნის ბუნებიდან გამომდინარე, მიუხედავად იმისა, შეეძლო თუ არა ამ თანხის გადახდა. სასამართ-

ლო ითვალისწინებს, რომ განმცხადებელი ამ საფუძველს არ დაყრდნობია, როცა ბაჟის გადასახადისგან გათავისუფლებას ითხოვდა. თუმცა, იგი ასევე ითვალისწინებს, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 85(1) მუხლი მისი გამოყენების წინაპირობად დაინტერესებული მხარის მიერ ოფიციალურ მოთხოვნას არ აწესებს. სასამართლო თვლის, რომ განმცხადებლის ბაჟისგან გათავისუფლების მოთხოვნა ეროვნულ სასამართლოს მისი საჩივრის ბუნებიდან გამომდინარეც უნდა განეხილა (როგორც ეს ჩისინაუს რეგიონულმა სასამართლომ გააკეთა, იხ. ზემოთ პუნქტი 22). მას უნდა გაეთვალისწინებინა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 437-ე მუხლი (რომელიც, თავის მხრივ, 85-ე მუხლზე მიუთითებს), რის საფუძველზეც უარი თქვა განმცხადებლის საქმის განხილვაზე და ასევე მხედველობაში უნდა მიეღო საჩივრის სერიოზული ბუნება, რომელშიც აქცენტი სავარაუდო წამებაზე კეთდებოდა.

96. ზემოხსენებულის ფონზე, სასამართლო თვლის, რომ განმცხადებელს შეეზღუდა სასამართლოს ხელმისაწვდომობა. შესაბამისად, დაირღვა კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტი.

IV. კონვენციის მე-8 მუხლის სავარაუდო დარღვევა

A. კორესპონდენციის სავარაუდო ცენზურა

97. განმცხადებელმა კონვენციის მე-8 მუხლი მოიხმო და ჩიოდა მისი კორესპონდენციის სავარაუდო ცენზურის გამო.

98. მთავრობამ განაცხადა, რომ განმცხადებლის კორესპონდენცია ცენზურას არ დაქვემდებარებია, რადგან ამგვარი ქმედება კანონს ეწინააღმდეგებოდა. იმ შემთხვევაში, როცა კანონით, გამონაკლისის სახით, დასაშვებია იყო ცენზურა, ეს საჭიროებდა სასამართლოსგან წინასწარი ნებართვის მოპოვებას (იხ. ზემოთ პუნქტი 45). ადმინისტრაცია ხსნიდა და კითხულობდა მხოლოდ იმ წერილებს, რომელთა ადრესატებიც იყვნენ თვითონ განმცხადებელი და ციხის ადმინისტრაცია. ადმინისტრაციას განმცხადებლისთვის პერსონალურად გაგზავნილი 580 წერილიდან არც ერთი არ წაუკითხავს. ამ მტკიცების დასტურად, მთავრობამ სასამართლოს წარუდგინა შემავალი წერილების ჟურნალის რამდენიმე გვერდის ასლი, რომლებშიც განმცხადებლისთვის განკუთვნილი რამდენიმე წერილი მონიშნული იყო, როგორც „დალუქული“. ამას გარდა, განმცხადებელმა ორჯერ მოაწერა ხელი სპეციალურ ფორმას, რომელიც ადასტურებდა, რომ ორჯერ მან დალუქული კონვერტები მიიღო. მთავრობის არგუმენტაციით, განმცხადებლის წარმოდგენილი რამდენიმე ბეჭდიანი წერილი, შესაძლოა, ყალბი ყოფილიყო.

99. სასამართლო, პრეცედენტული სამართლის თანახმად, ვალდებულია გამოარკვეოს, მოხდა თუ არა განმცხადებლის მე-8 მუხლით გარანტირებულ უფლებაში ჩარევა; ასეთი ჩარევა იყო თუ არა „კანონით გათვალისწინებული“, მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ემსახურებოდა თუ არა კანონიერ მიზანს და იყო თუ არა „აუცილებელი დემოკრატიული საზოგადოებისთვის“ (იხ., სხვა საქმეებთან ერთად, *Messina v. Italy* (no. 2), № 25498/94, § 63, ECHR 2000 X; *Ostrovar v. Moldova*, ციტირებულია ზემოთ, § 97). სასამართლო თითოეულ ამ კრიტერიუმზე ცალ-ცალკე იმსჯელებს.

1. მოხდა თუ არა ჩარევა განმცხადებლის უფლებაში, პატივი სცენ მის კორესპონდენციას?

100. სასამართლო ითვალისწინებს, რომ განმცხადებლისთვის 2001-2003 წლებში გაგზავნილ წერილებს სამართალდამცავი ორგანოებიდან, ადამიანის უფლებათა ორგანიზაციებიდან და თვით ფსიქიატრიული საავადმყოფოდან ან ციხის ბეჭედი ჰქონდა ან რაიმე სხვა მინაწერი (იხ. ზემოთ პუნქტი 33). იგი ასევე ითვალისწინებს, რომ ზემოთ ნახსენები ყველა წერილის ერთადერთი ადრესატი განმცხადებელი იყო. რაც შეეხება ამ წერილთა საგარეუდო ფალსიფიკაციას, სასამართლო ითვალისწინებს, რომ მთავრობამ ვერ დააკონკრეტა, რომელ წერილებს თვლიდა ყალბად და ვერ წარმოადგინა ამ არგუმენტის გასამყარებელი რაიმე მტკიცებულება. შესაბამისად, სასამართლოს საფუძველი არ აქვს, ეჭვი შეიტანოს ამ წერილების ავთენტურობაში.

101. სასამართლოს აზრით, მთავრობის არგუმენტაციის მიუხედავად, საქმეში აშკარა მტკიცებულებები იკვეთება, რომ ციხის ადმინისტრაციამ განმცხადებლის მინიმუმ რამდენიმე წერილი მაინც გახსნა. შესაბამისად, ჩაერივნენ განმცხადებლის უფლებით - პატივი სცენ მის კორესპონდენციას - სარგებლობაში.

2. იყო თუ არა ჩარევა „კანონით გათვალისწინებული“?

102. სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ გამოთქმა „კანონის შესაბამისად“ საჭიროებს არა მხოლოდ ადგილობრივ კანონმდებლობასთან შესაბამისობას, არამედ უკავშირდება ამ კანონის ხარისხსაც (*Halford v. the United Kingdom*, 1997 წლის 25 ივნისის გადაწყვეტილება, *Reports of Judgments and Decisions 1997-III*, გვ. 1017, § 49). ადგილობრივ კანონში გონივრული სიცხადით უნდა იყოს მითითებული საჯარო ორგანოებისთვის მინიჭებული შესაბამისი დისკრეციის გამოყენების ფარგლები და ფორმა, რათა უზრუნველყოფილი იყოს ინდივიდთა მინიმალური ხარისხით დაცვა, რისი უფლებაც მათ დემოკრატიულ საზოგადოებაში კანონის უზენაესობის თანახმად გააჩნიათ (*Domenichini v. Italy*, 1996 წლის 15 ნოემბრის გადაწყვეტილება, *Reports 1996-V*, გვ. 1800, § 33).

103. სასამართლო ითვალისწინებს, რომ განმცხადებელს ხელი არ მიუწვდებოდა ციხის წესებზე, რომელიც, *inter alia*, 2003 წლის დეკემბრამდე განმცხადებლის კორესპონდენციის წარმოების ფორმას არეგულირებდა (იხ. ზემოთ პუნქტი 17). იმის მიუხედავად, რომ როგორც ძველი, ასევე ახალი კანონმდებლობა გარკვეულ პირობებში, დაკავებულითა მიმოწერის ნახვის საშუალებას იძლეოდა, სასამართლოს აზრით, განმცხადებლის საქმეში დაირღვა კანონით დადგენილი პროცედურა. კერძოდ, მთავრობას არ წარმოუდგენია იმის დამადასტურებელი მტკიცებულება, რომ ზემოთ აღნიშნული წერილების გახსნა სანქცირებული იყო სასამართლოს მხრიდან, რაც მიმოწერის გახსნის არსებითი პირობაა (იხ. ზემოთ პუნქტები 45 და 98).

104. აქედან გამომდინარე, სასამართლო სანქციის გარეშე განმცხადებლის კორესპონდენციის გახსნა ეროვნულ კანონმდებლობას ეწინააღმდეგებოდა და, შესაბამისად, არ იყო „კანონით გათვალისწინებული“, კონვენციის მე-8 მუხლიდან გამომდინარე. ამ დასკვნის ფონზე, სასამართლო საჭიროდ აღარ თვლის, იმსჯელოს, იყო თუ არა შეზღუდვა „აუცილებელი დემოკრატიული საზოგადოებისთვის“.

შესაბამისად, დაირღვა კონვენციის მე-8 მუხლი, განმცხადებლის კორესპონდენციაზე ცენზურის დაწესების გამო.

B. განმცხადებლისთვის, ოჯახის წევრებთან შეხვედრისას, სასურველი პირობების ვერ უზრუნველყოფა

105. განმცხადებელი ასევე ჩიოდა, რომ მისი უფლება, შეხვედროდა ახლობლებსა და მეგობარ გოგონას, მკაცრად შეიზღუდა. კერძოდ, განმცხადებელს არ ჰქონდა მათთან ფიზიკური კონტაქტის საშუალება, გარდა რამდენიმე შემთხვევისა და მათთან კომუნიკაცია მხოლოდ მინის გამყოფის ერთი მხრიდან შეეძლო. განცალკევებით შეხვედრას შეუძლებელს ხდიდა ფაქტი, რომ ის უნდა მჯდარიყო ერთმანეთის მიჯრით მდებარე ხუთი მინის კაბინიდან ერთ-ერთში.

106. მთავრობამ განაცხადა, რომ განმცხადებელს ცოლსა და შვილთან ურთიერთობა 2002 წლიდან არ ჰქონია, მას შემდეგ, რაც მან განქორწინება და შვილზე მეურვეობა მოითხოვა. მისი ყველა მოთხოვნა, შეხვედროდა მეგობარ გოგონასა და მის შვილს, დაკმაყოფილდა, ცალკე ამისთვის გამოყოფილ ოთახში და გრძელი ვადით შეხვედრების ჩათვლით, რასაც ადასტურებს ასეთი შეხვედრებისთვის 2004 წელს სხვადასხვა თარიღებში გაცემული ნებართვები. ამას გარდა, „მოკლევადიანი ვიზიტებისთვის“ განკუთვნილ კაბინებში მინის გამყოფი უსაფრთხოებისთვის იყო აუცილებელი და იგი თავისუფალ კომუნიკაციას ხელს არ უშლიდა.

107. სასამართლო აღნიშნავს, რომ ნებისმიერი დაკავება, რომელიც კანონიერია კონვენციის მე-5 მუხლიდან გამომდინარე, თავისი ბუნებით გულისხმობს გარკვეულ შეზღუდვებს პირად და ოჯახურ ცხოვრებაზე - პატიმართა კონტაქტზე გარე სამყაროსთან გარკვეული კონტროლი ხორციელდება და ეს, თავისთავად, კონვენციასთან შეუსაბამო არაა (იხ. *Van der Ven v. the Netherlands*, № 50901/99, § 68, ECHR 2003 II). თუმცა, პატიმრები „კვლავაც სარგებლობენ კონვენციით გარანტირებული ფუნდამენტური უფლებებითა და თავისუფლებებით, გარდა თავისუფლების უფლებისა“ (*Hirst v. the United Kingdom* (no. 2) [GC], № 74025/01, § 69, ECHR 2005 ...). მეტიც, პატიმართა უფლება, პატივი სცენ მათ ოჯახურ ცხოვრებას, არსებითი უფლებაა და ციხის ადმინისტრაცია პატიმრებს ოჯახთან ახლო ურთიერთობების შენარჩუნებაში ეხმარება (იხ. *Messina v. Italy* (№2), ციტირებულია ზემოთ, § 61)). უსაფრთხოების აუცილებელ ღონისძიებათა გათვალისწინებით, დაკავებულებს უფლება უნდა ჰქონდეთ, შეხვდნენ არა მარტო ახლობლებს, არამედ სხვა პირებსაც, ვისაც სურვილი აქვთ ისინი მოინახულონ (იხ. ზემოთ პუნქტი 48). დაბოლოს, სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ „როგორც პირადი ცხოვრებისთვის, ასევე პატიმართა რეაბილიტაციისთვის, არსებითია გარე სამყაროსთან კონტაქტის შენარჩუნება, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, რაც გათავისუფლებისას ხელს შეუწყობს მათ საზოგადოებაში რეინტეგრაციას. ამის მიღწევა შესაძლებელია, მაგალითად, მეგობრებთან შეხვედრების საშუალებათა უზრუნველყოფით და მათთან თუ სხვებთან მიმოწერის დაშვებით“ (*X. v. the United Kingdom*, № 9054/80, D.R. 30 გვ. 113). აქედან გამომდინარე, განმცხადებლის შეხვედრა მეგობარ გოგონასა და მის ქალიშვილთან, ასევე საკუთარ დასთან, მე-8 მუხლის დაცვის ქვეშ ხვდება.

108. განმცხადებლის მიმართ გამოყენებულ ღონისძიებათა შესაბამისობას სასამართლო ჩვეული ტესტით შეაფასებს (იხ. ზემოთ პუნქტი 99).

1. მოხდა თუ არა ჩარევა განმცხადებლის მე-8 მუხლით გარანტირებულ უფლებაში?

109. მთავრობას არ წარმოუდგენია რაიმე მტკიცებულება, რომელიც მის მტკიცებას დაადასტურებდა, რომ 2003 წელს ნებადართული იყო ცალკე ოთახში შეხვედრები. განმცხადებელმა კი, თავის მხრივ, ერთი მაგალითი წარმოადგინა, როგორც დასტური იმისა, რომ მას დაუსაბუთებლად ეთქვა უარი მეგობარ გოგონასა და დასთან შეხვედრაზე (იხ. ზემოთ პუნქტი 35).

110. მეტიც, ეროვნულ სასამართლოებში განმცხადებლის ინიციატივით დაწყებული სამართალწარმოებისას, პროცესში მონაწილე არც ერთ მოხელეს არ უთქვამს, რომ განმცხადებელს ნებართვა ჰქონდა მნახველებს ცალკე ოთახში შეხვედროდა. პირიქით, ისინი ამტკიცებდნენ, რომ ამგვარი შეხვედრები ციხის წესებით არ იყო ნებადართული და მინის გამყოფის არსებობა უსაფრთხოების მიზნებისთვის იყო აუცილებელი. ეს არგუმენტი სასამართლოებმა გაიზიარეს (იხ. ზემოთ პუნქტი 36).

111. სასამართლო ასკვნის, რომ მინიმუმ 2003 წელს, განმცხადებელს უარი უთხრეს დასა და მეგობარ გოგონასთან ცალკე ოთახში შეხვედრაზე. მათი შეხვედრა შედგა ერთ-ერთ მინის კაბინაში და განმცხადებელს მნახველებისგან მინის გამყოფი აცალკევებდა. შესაბამისად, ჩაერივნენ განმცხადებლის უფლებით სარგებლობაში, პრივატულ გარემოში შეხვედროდა მნახველებს.

2. იყო თუ არა ჩარევა „კანონით გათვალისწინებული“?

112. სასამართლო ითვალისწინებს, რომ მთავრობას არ მიუთითებია არც ერთ სამართლებრივ აქტზე, რის საფუძველზეც შეხვედრების კაბინაში მინის გამყოფი დაამონტაჟეს, რომელიც დაკავებულს და მის მნახველებს ერთმანეთისაგან ყოფდა. წინასწარი პატიმრობის შესახებ კანონის მე-19 მუხლის მე-3 პუნქტის შინაარსი შეიძლება ამგვარი ღონისძიების გამოყენების საფუძველად ჩაითვალოს (იხ. ზემოთ პუნქტი 40), რომლის თანახმად: „სანქცირებულ შეხვედრებზე კოტროლს წინასწარი დაკავების ცენტრის ადმინისტრაცია ახორციელებს“. სასამართლო თვლის, რომ ამ მუხლის ფორმულირება ძალზე ზოგადია და ციხის წესებს ამ დებულებაში დამატებითი სიზუსტე არ შეაქვს, იგი უბრალოდ იმავე სიტყვებს იმეორებს.

113. არ არსებობს სამართლებრივი აქტი, რომელიც ზემოხსენებულ ფრაზას აზუსტებს და ადგენს, რომ წინასწარი პატიმრობის თითოეული ცენტრის ადმინისტრაციას მინიჭებული აქვს ფართო დისკრეცია განსაზღვროს, თუ რა ფორმით გაკონტროლდება შეხვედრები. ციხის ადმინისტრაცია, როცა განმცხადებლის საჩივრებს არ აკმაყოფილებდა, ეყრდნობოდა №13 საპატიმრო დაწესებულების წესდების 53-ე მუხლის მე-4 პუნქტს, დოკუმენტს, რომელიც მთავრობას სასამართლოში არ წარმოუდგენია და, რომელიც ადგილობრივ სასამართლოებს არც ერთხელ უხსენებიათ. ზემოხსენებულის ფონზე და იმის გათვალისწინებით, რომ ციხის წესები გამოქვეყნებული არ ყოფილა (იხ. ზემოთ პუნქტი 17), არსებობს საფუძველი ვივარაუდოთ, რომ №13 საპატიმრო დაწესებულების წესდება (იმ გაგებით, რომ ეს დოკუმენტი განსხვავდება ციხის წესებისგან), ასევე არ ყოფილა საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომი დოკუმენტი.

114. მართალია, ზემოხსენებული ფაქტები მიანიშნებს, რომ განმცხადებლის უფლებით სარგებლობაში ჩარევა „კანონით გათვალისწინებული“ არ ყოფილა, კონვენციის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტის შინაარსიდან გამომდინარე, მაგრამ სასამართლო თვლის, რომ ამ საკითხზე საბოლოო აზრი არ უნდა შეიქმნას, ქვემოთ ნაჩვენები დასკვნების გათვალისწინებით.

3. ემსახურებოდა თუ არა ჩარევა კანონიერ მიზანს?

115. სასამართლო თვლის, რომ გარე სამყაროსთან კონტაქტის შენარჩუნებაზე დაწესებული შეზღუდვები, ფიზიკური ბარიერების (როგორიცაა მინის გამყოფი) დამონტაჟების ჩათვლით, შესაძლოა, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების დაცვის და უნესრიგობისა თუ დანაშაულის თავიდან აცილების კანონიერ მიზანს ემსახურებოდეს, კონვენციის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტიდან გამომდინარე.

4. იყო თუ არა ჩარევა „აუცილებელი დემოკრატიული საზოგადოებისათვის“

116. სასამართლო ითვალისწინებს, რომ მთავრობამ განმცხადებლის მნახველებისგან მინის გამყოფით განცალკევების საჭიროება უსაფრთხოების მიზეზებით ახსნა. ეროვნულმა სასამართლოებმა განმცხადებლის საჩივარი ამავე მიზეზით არ დააკმაყოფილეს.

117. სასამართლო თვლის, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა არ სცადეს შეეფასებინათ კონკრეტულად განმცხადებლის საქმისთვის დამახასიათებელი უსაფრთხოების საკითხები. სასამართლოებმა თავი შემოიფარგლეს ზოგადი საჭიროებით, უზრუნველყოთ დაკავებულითა და მნახველთა უსაფრთხოება. სასამართლო ითვალისწინებს, რომ განმცხადებელს ბრალი თაღლითობაში ედებოდა (იხ. ზემოთ პუნქტი 7). მაშინ, როცა არ არსებობდა შეთქმულების, დანაშაულის გამეორების ან მიმალვის რისკი, გონივრული იქნებოდა, ეფიქრათ, რომ განმცხადებლის მნახველებთან შეხვედრა უსაფრთხოებას არ დაემუქრებოდა. ეს დასკვნა იმითაც მყარდება, რომ განმცხადებელს ამგვარი შეხვედრების ნებართვა რამდენჯერმე მისცეს 2004 წელს (იხ. ზემოთ პუნქტი 106) და არავის უმტკიცებია, რომ განმცხადებლის პიროვნული თვისებები ან სხვა შესაბამისი გარემოებები 2003 წლის შემდეგ 2004 წელს მნიშვნელოვნად შეიცვალა.

118. შესაძლოა, არსებობდეს საქმეები, რომლებშიც აუცილებელია შეზღუდვების დაწესება დაკავებულის გარე სამყაროსთან კონტაქტზე, თუმცა, ეს ასე არ იყო წინამდებარე საქმეში. შესაბამის ორგანოებს განმცხადებლისგან რაიმე სახის მუქარა არ უგრძნიათ და მოგვიანებით, 2004 წელს, მათ დაადასტურეს ასეთი მუქარის არარსებობა მისთვის მნახველებთან განმარტოებით შეხვედრის ნებართვის გაცემით. ის ფაქტი, რომ სასამართლოებმა დაუშვეს ამგვარი შეხვედრები (იხ. ზემოთ პუნქტი 37), ასევე ადასტურებს ამ დასკვნას. მეორე მხრივ, შეუძლებელია იმ ფაქტის უგულებელყოფა, რომ დიდი ხნის განმავლობაში (მინიმუმ ერთი წლის მანძილზე, 2003 წელს) განმცხადებელი მნახველებთან ფიზიკურ კონტაქტს ვერ ამყარებდა, მას ახლობლებთან ურთიერთობა მხოლოდ მიმოწერის გზით შეეძლო, ასევე ციხეში შეხვედრებისას (იხ. ზემოთ პუნქტი 37), რა დროსაც თავისუფალ საუბარს მინის კაბინაში არსებული ფიზიკური ბარიერები აფერხებდა (იხ. CPT-ს დასკვნები, ზემოთ პუნქტი 47, ასევე განმცხადებლის უტყუარი მტკიცებები, ერთმანეთის გვერდით მდებარე 5 კაბინაში პრივატული გარემოს

არარსებობის შესახებ (ეს ხელისუფლების ორგანოებს არ გაუპროტესტებიათ), იხ. ზემოთ პუნქტი 105). იმის ფონზე, რომ არ იყო საჭირო, ასეთი შორსმიმავალი შეზღუდვების დაწესება განმცხადებლის უფლებაზე, ეროვნულმა ორგანოებმა ვერ შეძლეს სამართლიანი ბალანსის დამყარება მოხმობილ კანონიერ მიზნებსა და მე-8 მუხლით გარანტირებულ განმცხადებლის უფლებას შორის.

119. შესაბამისად, დაირღვა კონვენციის მე-8 მუხლი.

V. კონვენციის მე-10 მუხლის სავარაუდო დარღვევა

120. განმცხადებელი ჩიოდა, რომ ციხის ადმინისტრაციამ მას არ გადასცა ციხის წესები, დოკუმენტი, რომელიც გამოქვეყნებული არ ყოფილა, მაგრამ მის ბევრ უფლებას ეხებოდა.

121. მთავრობა განმცხადებელს არ დაეთანხმა. მისი მტკიცებით, მე-10 მუხლი წინამდებარე საქმეს არ შეესაბამება. ნებისმიერ შემთხვევაში, განმცხადებელი არ გამხდარა მისი უფლების დარღვევის მსხვერპლი, რამდენადაც მას ციხის წესების ასლი 2003 წლის დეკემბერში გაეგზავნა.

122. სასამართლო თვლის, რომ წინამდებარე საქმეში მან არ უნდა იმსჯელოს მე-10 მუხლის ინტერპრეტაციაზე. კერძოდ იმაზე, მოითხოვს თუ არა იგი ხელისუფლების ორგანოებისაგან განმცხადებლისთვის ინფორმაციის, მათ შორის, ციხის წესების, ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფას. რამდენადაც ეს ინფორმაცია მნიშვნელოვანი იყო განმცხადებლის მე-3 და მე-8 მუხლებით გარანტირებული უფლებების დასაცავად, სასამართლომ ამ მუხლებთან დაკავშირებით საჩივრების განხილვისას მხედველობაში მიიღო შესაბამისი ორგანოების უარი განმცხადებლისთვის ციხის წესების ასლის მიწოდებაზე.

შესაბამისად, სასამართლო განაცხადის ამ ნაწილის ცალკე განხილვას საჭიროდ აღარ თვლის.

VI. კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენება

123. კონვენციის 41-ე მუხლის თანახმად:

„თუ სასამართლო დაადგენს, რომ დაირღვა კონვენცია და მისი ოქმები, ხოლო შესაბამისი მაღალი ხელშემკვრელი მხარის შიდასახელმწიფოებრივი სამართალი დარღვევის მხოლოდ ნაწილობრივი გამოსწორების შესაძლებლობას იძლევა, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლო დაზარალებულ მხარეს სამართლიან დაკმაყოფილებას მიაკუთვნებს“.

A. ზიანი

124. განმცხადებელმა მისი უფლებების დარღვევით მიყენებული არამატერიალური ზიანისთვის მოითხოვა 81 800 ევრო, კერძოდ, მე-3 მუხლის დარღვევისთვის - 50 000 ევრო, მე-6 მუხლის დარღვევისთვის - 24 800 ევრო და მე-8 მუხლის დარღვევისთვის - 7 000 ევრო. აღნიშნულ მუხლებთან დაკავშირებით იგი დაეყრდნო სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს.

125. მთავრობა განმცხადებელს არ დაეთანხმა. მისი მტკიცებით, განმცხადე-

ბელმა კონვენციის ვერც ერთი უფლების დარღვევის დამტკიცება ვერ შეძლო და ვერც არამატერიალური ზიანის დამადასტურებელი მტკიცებულება წარმოადგინა. მთავრობამ განმცხადებლის მოხმობილ პრეცედენტებს არარელევანტური უწოდა, რადგან ეს საქმეები სხვა სიტუაციას ეხებოდა და სასამართლოს მიერ ამ პრეცედენტებში მინიჭებული თანხები განპირობებული იყო კონვენციის შესაბამისი მუხლების დარღვევით.

126. სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ წინამდებარე საქმეში მან მე-3, მე-6 და მე-8 მუხლების სერიოზული დარღვევები დაადგინა, განსაკუთრებით კი - წამება. სამართლიანობის პრინციპზე დაყრდნობით, სასამართლო განმცხადებელს 20 000 ევროს აკუთვნებს არამატერიალური ზიანის საკომპენსაციოდ (იხ. *Nevmerzhitsky*, ციტირებულია ზემოთ, § 145; *Holomiov*, ციტირებულია ზემოთ, § 155).

B. ხარჯები და დანახარჯები

127. განმცხადებელმა ხარჯებისა და დანახარჯებისთვის 3 136 ევრო მოითხოვა, აქედან 3 000 ევრო იურიდიული წარმომადგენლისთვის. მოთხოვნის დასაბუთებლად მან წარმოადგინა იურიდიულ წარმომადგენელთან გაფორმებული კონტრაქტი და მის საქმეზე მუშაობის საათების ჩამონათვალი, რომლითაც მტკიცდებოდა, რომ წარმომადგენელმა მის საქმეს 50 საათი დაუთმო, საათში 60 ევროდ.

128. მთავრობამ განმცხადებლის საქმეზე 50 საათის განმავლობაში მუშაობის საჭიროება გააპროტესტა და აღნიშნა, რომ განმცხადებელმა იურიდიული წარმომადგენელი აიყვანა მხოლოდ მთავრობისთვის განაცხადის კომუნიცირების შემდეგ. ამას გარდა, თანხის მოთხოვნილი ოდენობა ძალზე მაღალი იყო და არაფრით მტკიცდებოდა, რომ განმცხადებელმა მართლაც გადაუხადა ეს თანხა იურიდიულ წარმომადგენელს. მეტიც, განმცხადებლის ადვოკატი არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენელი იყო და უფასოდ უნდა ემუშავა.

129. სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ ხარჯები და დანახარჯები 41-ე მუხლის ქვეშ რომ მოხვდეს, უნდა დადგინდეს, რომ ეს თანხები ნამდვილად და საჭიროებისამებრ გაიხარჯა და რაოდენობაც გონივრულია (იხ., მაგალითად, *Ostrovar v. Moldova*, ციტირებულია ზემოთ, § 121).

130. წინამდებარე საქმეში სასამართლომ მხედველობაში მიიღო განმცხადებლის მიწოდებული საქმეზე ნამუშევარი საათების ჩამონათვალი, ზემოაღნიშნული კრიტერიუმები, საქმის სირთულე და განმცხადებლის იურისტის შესრულებული საქმე, რომელიც სასამართლოში წარმოადგენდა ბატონ სიორაპს მთავრობისთვის განაცხადის კომუნიცირების შემდეგ და განმცხადებელს ხარჯებისა და დანახარჯებისთვის 2 000 ევრო მიაკუთვნა, ამას აკლდება 850 ევრო, რომელიც მან ევროპის საბჭოსაგან იურიდიული დახმარების სახით მიიღო და ემატება ნებისმიერი გადასახადი, რომლითაც შეიძლება დაიბეგროს ეს თანხა (იხ. *Nevmerzhitsky*, ციტირებულია ზემოთ, § 149).

C. საურავი

131. სასამართლო შესაფერისად მიიჩნევს, რომ საურავი განისაზღვროს ევროპის ცენტრალური ბანკის მიერ დადგენილი მინიმალური ნიხრით, რასაც უნდა დაემატოს თანხის სამი პროცენტი.

ხსენებული მიზეზებიდან გამომდინარე, სასამართლო პრეტენზია

1. აცხადებს განაცხადს დასაშვებად;
2. ადგენს, რომ დაირღვა კონვენციის მე-3 მუხლი განმცხადებლის პატიმრობის პირობების გამო;
3. ადგენს, რომ დაირღვა კონვენციის მე-3 მუხლი განმცხადებლისთვის საკვების იძულებით მიცემის და ამ პროცედურის ფორმის გამო;
4. ადგენს, რომ დაირღვა კონვენციის მე-6 მუხლი, სასამართლო ბაჟის გადაუხდელობის საფუძველზე განმცხადებლის საკასაციო საჩივრის განხილვაზე უარის თქმის გამო;
5. ადგენს, რომ დაირღვა კონვენციის მე-8 მუხლი, განმცხადებლის კორესპონდენციაზე ცენზურის დაწესების გამო;
6. ადგენს, რომ დაირღვა კონვენციის მე-8 მუხლი იმ პირობების გამო, რომლებშიც განმცხადებელს ციხეში მნახველებთან შეხვედრა უწევდა;
7. ადგენს, რომ არ არსებობს მე-10 მუხლის საფუძველზე შეტანილი საჩივრის ცალკე განხილვის საჭიროება;
8. ადგენს

(ა) კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, საბოლოო გადაწყვეტილების მიღების დღიდან 3 თვის განმავლობაში, მოპასუხე სახელმწიფომ განმცხადებელს უნდა გადაუხადოს შემდეგი თანხები მოლდოვურ ლეიში, გადახდის დღეს არსებული კურსით:

- (i) 20 000 (ოცი ათასი) ევრო არამატერიალური ზიანისთვის;
- (ii) 1 150 (ათას ას ორმოცდაათი) ევრო ხარჯებისა და დანახარჯების ასანაზღაურებლად;
- (iii) ნებისმიერი გადასახადი, რომლითაც შეიძლება დაიბეგროს ეს თანხები;

(ბ) ზემოხსენებული სამთვლიანი ვადის გასვლის შემდეგ თანხის გადახდის დღემდე, აღნიშნულ თანხას დაემატება საურავი იმ მოცულობით, რაც უტოლდება ევროპული ბანკის სესხისათვის განკუთვნილ მინიმალურ პროცენტს, რომელსაც უნდა დაემატოს სამპროცენტოანი განაკვეთი.

9. უარყოფს განმცხადებლის მოთხოვნის დანარჩენ ნაწილს სამართლიან დაკმაყოფილებასთან დაკავშირებით.

შესრულებულია ინგლისურ ენაზე და გაცხადებულია წერილობით 2007 წლის 19 ივნისს, სასამართლოს რეგლამენტის 77-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტების შესაბამისად.

ფატოს არაჯი

რეგისტრატორის მოადგილე

ნიკოლას ბრაცა

თავმჯდომარე